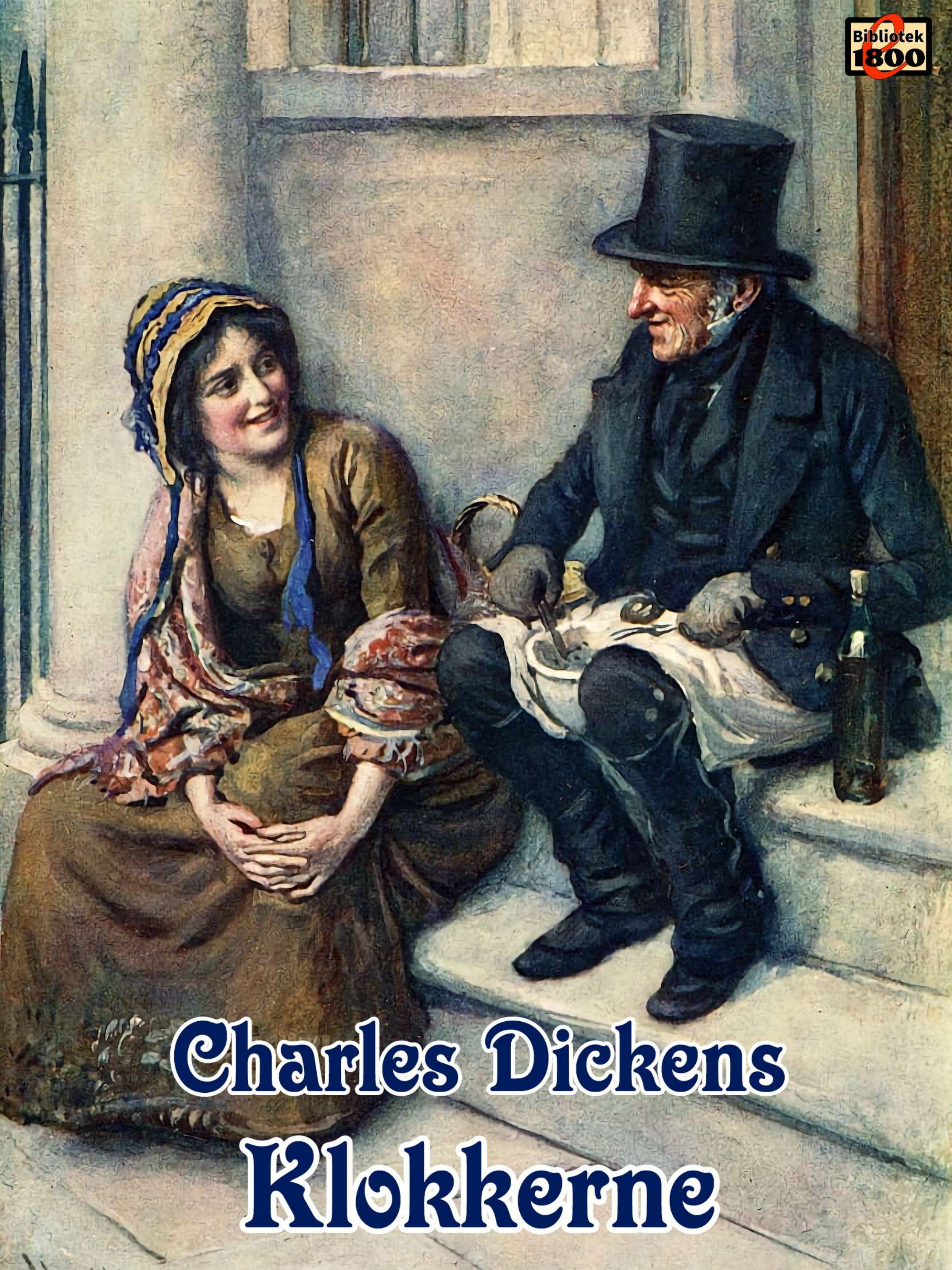

Bibliotek 1800

Charles Dickens

Klokkerne

Charles Dickens

Klokkerne

En fortælling om nogle klokker, som ringede et gammelt år ud og et nyt år ind

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Charles Dickens: *Klokkerne* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Charles Dickens: *Klokkerne* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

BY NC SA

Første kvarter

Der gives ikke mange mennesker – og da det er ønskeligt, at fortælleren og læseren snarest muligt lærer at forstå hinanden, beder jeg bemærket, at jeg ikke indskrænker denne ytring hverken til unge mennesker eller til små mennesker, men udstrækker den til alle slags mennesker, små og store, unge og gamle, dem, der endnu vokser opad, og dem, som allerede er i færd med at vokse nedad – der gives, siger jeg, ikke mange mennesker, som ville holde af at sove i en kirke. Jeg mener ikke under gudstjenesten i varmt vejr, da noget sådant jo virkelig er hændt et par gange, men om natten og alene. Jeg ved vel, at der er grumme mange, som ville blive vældig forbavsede over denne påstand ved højlys dag. Men det er natten, der er tale om, og det er om natten, at spørgsmålet må afgøres. Og jeg vil påtage mig med held at forfægte min påstand på en hvilken som helst stormfuld vinternat, som måtte blive bestemt dertil, mod enhver modstander – man må gerne vælge, hvem man har lyst til – hvis han vil møde mig alene på en gammel kirkegård uden for en gammel kirkedør og i forvejen give mig lov til, hvis det skulle være nødvendigt for at overbevise ham, at lukke ham inde der til den næste morgen.

For nattevinden har den uhyggelige vane at vandre stønnende omkring en sådan bygning, prøve vinduerne og dørene med sin usynlige hånd og opsøge sprækker, hvor den kan slippe ind. Og når den er kommet ind, så hyler og tuder den for at komme ud igen, som om den ikke kan finde det, den

søger, hvad dette nu end kan være; og ikke tilfreds med at spankulere gennem skibet, snige sig om pillerne og friste det dybttonende orgel, svinger den sig op til taget og søger at splintre lægterne, og derpå kaster den sig fortvivlet ned mod fliserne på gulvet og forsvinder mumlende nede i gravhvælvingerne. Atter lister den sig op derfra og kryber langs med væggene, idet den synes hviskende at læse indskrifterne over de døde. Ved nogle af disse ligesom brister den ud i en skingrende latter, og ved andre ligesom sukker og græder den. Og så klinger den så spøgelsesagtig, mens den dvæler ved alteret, hvor den med sine vilde toner synes at synge om uret og mord og falske guder, som dyrkes trods lovens tavler, der ser så blanke og glatte ud, men er så revnede og sprukne! Uha! Himlen bevare os, der sidder lunt ved kaminen! Den har en frygtelig røst, den vind, når den ved midnatstid synger i en kirke!

Men højt oppe i tårnet! Der suser og piber den fule blæst! Højt oppe i tårnet, hvor den frit kan komme og gå gennem de mange luftige buer og glamhuller og sno og bugte sig om den svimlende stige og dreje den sukkende vejrhane rundt og få selve tårnet til at ryste og bæve! Højt oppe i tårnet, hvor klokkestolen er, hvor jerngitre fortæres af rust, hvor bly- og kobberplader, sammenskrumpede af det skiftende vejrlig, knager og brager under de uvante fodtrin; hvor fugle stopper deres usle reder ind i krogene mellem gamle egetræsstolper og bjælker; hvor støvet bliver gammelt og gråt, hvor plettede edderkopper, fede og dorske af deres langvarige tryghed, svajer ørkesløst frem og tilbage under klokkernes dirren uden nogen sinde at tabe fodfæstet og falde ned fra deres trådspundne

luftkasteller, eller gå til vejrs som matroser, der purres ud, når en pludselig fare viser sig, eller lade sig dumpe ned på gulvet og bruge en snes rappe ben for at frelse livet! Højt oppe i tårnet på en gammel kirke, langt oven over byens lys og tummel og langt neden for de jagende skyer, som kaste deres skygger hen over det, der er der vildt og skummelt om natten, og højt oppe i tårnet på en gammel kirke boede de klokker, jeg vil fortælle om.

Det var gamle klokker, tro mig. For århundreder siden var de blevet døbt af biskopper, for så mange århundreder siden, at deres dåbsattester i langt, langt over mands minde havde været borte, og ingen vidste, hvad de hed. De havde haft deres gudfædre og gudmødre, disse klokker – jeg for min part ville, i forbigående sagt, hellere påtage mig det ansvar at stå fadder til en klokke end til en dreng – og sikkert også fået deres sølvbægre i faddergave. Men tiden havde mejet deres faddere bort, og Henrik den Ottende havde smeltet deres bægre, og der hang de nu, navnløse og bægerløse, i kirketårnet.

Men dog ikke målløse, langtfra. De havde nogle klare, høje, lystige, klangfulde stemmer, disse klokker, og vidt og bredt bar vinden deres toner. Men der var dog alt for meget malm i dem, til at de skulle være afhængige af vindens nåde. Var den i et fjendtligt lune, så kæmpede de tappert imod den og kunne nok så stolt sende deres glade toner ind i et lyttende øre; og når det stormede om natten, var de så opsatte på at blive hørt af en stakkels moder, der vågede over et sygt barn, eller af en forladt kone, hvis mand var til søs, at de undertiden havde slået en storpralende nordvest i "stumper og stykker", som Toby Veck sagde; for skønt folk havde fundet på at kalde ham Veck Traver, var hans navn dog Toby, og ingen kunne forandre det til noget

andet – undtagen til Tobias – uden ved en kongelig resolution, eftersom han i sin tid var blevet lige så lovligt døbt som klokkerne, om end ikke med fuldt så megen højtidelighed og stads.

Jeg for min del tilstår, at jeg er af samme anskuelse som Toby Veck, for så meget er vist, at han havde haft lejlighed nok til at danne sig en begrundet mening. Og hvad Toby Veck sagde, det siger jeg med. Og jeg stiller mig ved siden af Toby Veck, uagtet han rigtignok stod hele dagen – og en trættende bestilling var det – lige uden for kirkedøren. Han var nemlig bybud, samme Toby Veck, og stod der og ventede på arbejde.

Og blæse gjorde det der, og man kunne få gåsehud og en blå næse og røde øjne og iskolde fødder, og tænderne kunne komme til at klapre i munden på en, når man stod og ventede der om vinteren – det vidste Toby Veck kun alt for godt. Vinden kom farende omkring hjørnet – især østenvinden, ret som om den ene og alene havde begivet sig fra jordens yderste grænser for at bringe Toby i vinden. Og ofte syntes den at støde tidligere på ham, end den havde ventet; for efter at være faret omkring hjørnet og være kommet forbi Toby, kunne den pludselig gøre omkring, som om den råbte: "Men der er han jo!" Og uden videre løftede den så hans lille hvide forklæde op over hans hoved, ligesom en uartig drengs klæder, og man kunne se hans lille tynde stok sprælle og vride sig i hans hånd til ingen nytte, mens han spjættede voldsomt med benene, og Toby, som holdt sig helt på skrå, og vendte og drejede sig snart til den ene og snart til den anden side, blev således puffet og stødt og klemt og revet og rusket og tumlet omkring, at det kun var en grad under et sandt mirakel, at han ikke med hud og hår blev ført op i

luften, således som det undertiden er tilfældet med en koloni af frøer eller snegle eller andre let flyttelige væsener, og til de indfødtes store forundring regnede ned igen i en eller anden afkrog af verden, hvor man ikke kender til bybude.

Men skønt blæsten handlede så ilde med Toby, var det dog en slags festdag for ham, når det stormede. Det er den rene sandhed. Han syntes ikke at vente så længe på en sixpence, når det blæste, som til andre tider; for det optog hans tanker at måtte kæmpe med det rasende element, og det forfriskede ham ligefrem, når han begyndte at blive sulten og forknyt. En hård frost eller et snefog var ligeledes en begivenhed og syntes ligesom at gøre ham godt – skønt det ville have været vanskeligt at sige, i hvilken henseende, stakkels Toby! Og således var de dage, hvor der var blæst og frost og sne og måske en rigtig god haglbyge, mærkedage i Toby Vecks almanak.

Vådt vejr var det værste; den kolde, fugtige, klamme væde, der indhyllede ham ligesom i en vanddrukken overfrakke, den eneste slags overfrakke, Toby ejede, eller som han uden skade for sit velvære godt kunne have undværet. Våde dage, når regnen skyllede langsomt, tæt, hårdnakket ned; når gadens hals, ligesom hans egen, var tilstoppet af tåge; når dampende paraplyer vandrede frem og tilbage og snurrede rundt som lige så mange spindekoner, idet de stødte mod hinanden på det befærdede fortov, og oversprøjtede ham med en lille styrtsø af uhyggelige stænk; når rendestenen gurglede og tagrenderne var fulde og brusede; når vandet fra de fremspringende sten og gesimser på kirken faldt dryp, dryp, dryp ned på Toby og i en håndevending forvandlede den visk halm, hvorpå han stod, til mudder; det var de dage, som satte ham på prøve. Da kunne

man rigtignok se Toby stå og stirre utålmodigt med et langt, modfaldent ansigt ud fra sit smuthul i et hjørne af kirkemuren, hvor han havde søgt ly – et så tarveligt ly, at det om sommeren aldrig kastede en skygge, der var bredere end en god, tyk spadserestok, over det solbestrålede fortov. Men når han et øjeblik efter kom frem for at skaffe sig varme i kroppen ved at røre sig og havde travet en halv snes gange frem og tilbage, opklaredes altid hans ansigt, og han vendte mere fornøjet tilbage til sin niche.

Folk kaldte ham Veck Traver på grund af hans gang, som skulle tyde på hurtighed, selv om den ikke frembragte den. Han kunne måske have gået hurtigere, det er endog højst sandsynligt; men man kunne lige så gerne have slået Toby ihjel straks som at tage hans trav fra ham. Det oversprøjtede ham med gadeskarn i dårligt vejr; det kostede ham store anstrengelser; han kunne have gået med langt større lethed; men det var netop en af grundene, hvorfor han holdt så sejt fast på dette trav. Skønt Toby var en lille, svag, spinkel gammel mand, var han dog en sand Herkules, hvad god vilje angik. Det var hans lyst at fortjene sine penge. Det var hans glæde at føle – Toby var meget fattig og havde ikke godt råd til at give afkald på nogen glæde – at han var sin løn værd. Med et brev eller en lille pakke til en shilling eller halvanden i hånden, voksede hans mod, som altid var stort, endnu mere. Når han således travede af sted, råbte han gerne til de rapfodede postbude, der var langt forud for ham, at de skulle gå af vejen, idet han var fuldt og fast overbevist om, at han ifølge tingenes naturlige gang uundgåeligt måtte indhente dem og rive dem omkuld, og han nærede en urokkelig tro – som ikke ofte blev sat på prøve – at

han var i stand til at bære alt, hvad et menneske overhovedet kunne løfte.

Således travede Toby da, selv når han kom ud fra sin krog for at varme sig på en regndag. Med krumme knæ og stokken under armen travede han af sted, idet han med sine utætte sko dannede en krum linje af sølede fodspor i pløret og pustede i sine forfrosne hænder og gned dem mod hinanden, kummerligt skærmede som de var mod den gennemtrængende kulde af et par slidte, grå, uldne luffer med et særligt kammer til tommelfingeren og en fælles sal til de øvrige fingre. Og selv når han gjorde en afstikker ud på gaden for at se op til tårnet, når klokkerne ringede, så travede Toby.

Denne sidste udflugt gjorde han flere gange om dagen; for klokkerne var hans selskab, og når han hørte deres stemmer, interesserede det ham at betragte deres bolig og tænke på, hvorledes de blev sat i gang, og hvilke hamre der nu slog imod dem. Han følte måske så meget større interesse for disse klokker, fordi der var visse lighedspunkter imellem dem og ham. De hang der i al slags vejr og lod vinden og regnen piske ind på sig; de betragtede kun den udvendige side af alle disse huse og kom aldrig de blussende bål nærmere, som tindrede og skinnede gennem vinduerne eller gnistrede op fra skorstenspiberne, og de var ude af stand til at nyde godt af nogen af de gode ting, som til stadighed blev rakt ind ad gadedøre og ned i kælderhalse til velnærede kokkepiger. Ansigter kom og gik ved mange vinduer, undertiden smukke ansigter, ungdommelige ansigter, behagelige ansigter; undertiden det modsatte; men Toby vidste – skønt han ofte anstillede betragtninger over disse ubetydeligheder, når han

stod ledig på gaden – ikke mere af, hvorfra de kom eller hvorhen de gik, eller om der, når læberne bevægede sig, blev sagt et eneste venligt ord om ham hele året igennem, end klokkerne selv vidste det.

Toby var ingen kasuist – i det mindste ikke det han vidste af – og det er heller ikke min mening at sige, at han, da han begyndte at fatte godhed for klokkerne og forvandle sit første løse bekendtskab med dem til et stof af en fastere og finere vævning, anstillede alle disse betragtninger én for én eller holdt nogen formelig mønstring over sine tanker. Men hvad det er min mening at sige og hvad jeg også vil sige, er, at ligesom Tobys legemlige funktioner, hans fordøjelsesorganer f. eks., kom til et vist resultat i kraft af deres eget instinkt og gennem en stor mængde operationer, hvorom han var aldeles uvidende og hvorom kundskaben ville have sat ham i den største forbavselse, således satte hans åndelige evner uden hans vidende eller vilje alle disse hjul og fjedre i bevægelse tillige med tusinde andre, den gang de arbejdede på at vække hans godhed for klokkerne.

Og om jeg så havde sagt hans kærlighed, ville jeg dog ikke have taget mit ord tilbage, skønt det næppe ville have betegnet hans sammensatte følelse; for da han kun var en enfoldig mand, så han noget sælsomt og ophøjet i dem. De var så gådefulde, hørtes ofte og sås aldrig; de var så højt oppe, så langt borte, så fulde af en dyb, kraftig velklang, at han betragtede dem med en slags ærefrygt; og undertiden når han så op til de mørke buevinduer i tårnet, ventede han halvvejs, at noget skulle vinke ad ham, noget, der ikke var en klokke og dog var dét, han så ofte hørte i klokketonerne. Til trods for alt dette afviste Toby

med foragt et vist løst rygte om, at det skulle spøge imellem klokkerne, da dette antydede muligheden af, at de stod i forbindelse med den Onde. De var, kort sagt, meget ofte i hans øren og meget ofte i hans tanker, men altid i hans yndest, og han fik ofte sådan et hold i nakken af at stirre med åben mund op på tårnet, hvor de hang, at han var nødt til at tage sig et ekstratrav eller to for at kurere det.

Det var han netop i færd med at gøre en kold dag, mens den sidste søvnige lyd af tolvslaget summede som en melodisk kæmpebi, men på ingen måde en travl bi, gennem hele tårnet.

"Spisetid," sagde Toby og travede frem og tilbage uden for kirken. "Ah!"

Tobys næse var meget rød, og hans øjenlåg var meget røde, og han blinkede meget, og hans skuldre var meget nær ved hans øren, og hans ben var meget stive, og hans temperatur var i det hele taget åbenbart et godt stykke under frysepunktet.

"Spisetid, ah!" gentog Toby, idet han brugte sin højre luffe som en spæd boksehandske og straffede sit bryst, fordi det frøs. "Ah-h-h-h!"

Derpå travede han igen et par minutter tavs af sted.

"Der gives intet," udbrød Toby på ny – men her standsede han pludselig i sit trav og følte med et udtryk, der røbede den største interesse og en ikke ringe grad af uro, meget forsigtig op ad sin næse. Det var kun et kort stykke, eftersom næsen ikke var synderlig stor, og han blev snart færdig med det.

"Jeg troede, den var gået af," sagde Toby og travede igen, "men den er der dog endnu. Jeg kunne såmænd ikke fortænke den i, om den gik sin vej. Den har en streng tjeneste her i det hårde vejr og grumme lidt at glæde sig til; for jeg bruger ikke snus.

Selv i de bedste tider bliver den ofte sat på en hård prøve, den stakkel; for skønt den også en gang imellem får lov til at lugte lidt til noget rart, og det går ikke for ofte på, så er det i almindelighed til andre folks middagsmad, som bliver bragt hjem fra bageren."

Denne betragtning mindede ham om den anden betragtning, som han havde ladet ufuldendt.

"Der gives intet," sagde Toby, "som indfinder sig mere regelmæssigt end spisetiden, og intet, som er mindre regelmæssigt til at indfinde sig, end maden. Det er den store forskel imellem de to ting. Det varede længe, før jeg kunne fandt ud af dét. Jeg gad vide, om en eller anden vil finde det umagen værd at købe denne bemærkning til aviserne eller parlamentet!"

Toby spøgte kun; for han rystede alvorligt på hovedet i bevidstheden om sin egen ringhed.

"Ak Gud," sagde Toby, "aviserne er såmænd fulde af bemærkninger nok i forvejen, og parlamentet med. – Her er nu avisen fra forrige uge," tilføjede han, idet han tog et meget smudsigt blad op af sin lomme og holdt det en arms længde ud fra sig, "fuld af bemærkninger! Ganske fuld! – Jeg vil gerne følge med så godt som nogen," sagde Toby langsomt og lagde bladet sammen i et lidt mindre format, hvorpå han igen stak det i lommen, "men det skærer mig næsten i hjertet at læse et blad nu til dags. Det gør mig næsten bange. Jeg ved ikke, hvorledes det skal gå os fattige folk. Gud give, det må gå os bedre i det ny år, som nu står for døren!"

"Fader, fader!" råbte en venlig stemme tæt ved ham.

Men Toby, som ikke hørte det, vedblev at trave frem og tilbage fordybet i sine egne tanker og småsnakkede med sig selv.

"Det lader til, at vi hverken kan gøre ret eller få ret," sagde Toby. "Jeg har ikke fået nogen videre skolelærdom i mine unge dage, og jeg kan ikke blive klog på, om vi har noget at bestille her på Jorden eller ikke. Somme tider synes jeg, at vi dog må have en lille smule at bestille her, og somme tider synes jeg, at vi kun er til ulejlighed. Undertiden bliver jeg så ør i hovedet, at jeg ikke kan hitte rede i, om der overhovedet er noget godt ved os, eller om vi er født onde. Vi synes at begå skrækkelige ting; vi synes at volde en hel del bryderi; man beklager sig altid over os og træffer forholdsregler imod os. Enten på den ene eller på den anden måde fylder vi bladene. – At tale om et nyt år!" sagde Toby sørgmodig. "Jeg kan for det meste finde mig i min skæbne så godt som nogen og bedre end de fleste; for jeg er så stærk som en løve, og det er ikke alle mennesker; men sæt, at vi virkelig ingen ret havde til et nyt år – sæt, at vi virkelig var til ulejlighed -"

"Fader, fader!" råbte den venlige stemme igen.

Denne gang hørte Toby det, studsede, standsede og, idet han fæstede sit blik på det sted, hvor lyden kom fra – det havde svævet langt ude i rummet ligesom for at søge oplysning midt i hjertet af det kommende år – så han sig ansigt til ansigt med sit eget barn og stirrede hende lige ind i øjnene.

Og klare var disse øjne; øjne så dybe, at man kunne have stirret længe ind i dem, før man fandt deres bund; sorte øjne, som afspejlede de øjne, der ransagede dem, ikke lynende eller selvbevidste, men med en klar, rolig, ærlig, tålmodig glans, der

var i slægt med det lys, som himlen kaldte til live; øjne, der var smukke og sanddru og strålede af håb; af et håb så ungt og frisk, af et håb så levende og livskraftigt og lyst, trods de tyve år af nød og fattigdom, hvortil de havde været vidner, at de blev til en stemme for Veck Traver og sagde: "Jeg tror dog, at vi har noget at bestille her – en lille smule!"

Toby kyssede de læber, som hørte til øjnene og knugede det blomstrende ansigt mellem sine hænder.

"Nå, hvad godt, mit lam?" sagde Toby. "Jeg ventede dig ikke i dag, Meg."

"Jeg havde heller ikke troet, at jeg var kommet, fader!" udbrød pigen nikkende og smilende. "Men her er jeg! Og jeg kommer ikke ene, ikke ene!"

"Du vil dog vel aldrig sige," bemærkede Toby med et nysgerrigt blik på en tildækket kurv, som hun holdt i hånden, "at du -"

"Lugt til det, kære fader," sagde Meg. "Lugt bare til det!"

Toby ville straks løfte låget op i en voldsom fart, da hun spøgende lagde sin hånd imellem.

"Nej, nej, nej," sagde Meg med et barns glæde. "Du må trække det lidt ud. – Lad mig kun løfte kanten af låget i vejret, bare en ganske lille bitte smule, forstår du," sagde Meg, idet hun med største forsigtighed gjorde, som hun havde sagt, og talte ganske sagte, som om hun var bange for, at nogen inden i kurven skulle høre, hvad hun sagde. "Så – nu! Hvad er det?"

Toby havde næppe stukket næsen til kanten af låget, før han henrykt råbte:

"Hvad, det er jo varmt!"

"Gloende hedt!" udbrød Meg. "Ha, ha, ha! Det er skoldende hedt!"

"Ha, ha, ha!" jublede Toby og sparkede ligefrem bag ud. "Det er skoldende hedt!"

"Men hvad er det, fader?" sagde Meg. "Lad os høre! Du har endnu ikke gættet, hvad det er. Og du må gætte, hvad det er. Du får mig ikke til at tage det op, førend du har gættet, hvad det er. Skynd dig dog ikke så stærkt! Vent et øjeblik! Jeg skal løfte låget lidt højere op. Så gæt nu!"

Meg var helt bange for, at han alt for snart skulle gætte rigtigt, og trak sig derfor tilbage, idet hun holdt kurven hen mod ham, skød sine smukke skuldre i vejret, holdt hånden for øret, som om hun derved kunne holde det rigtige ord borte fra Tobys læber, og lo sagte hele tiden.

Imidlertid bukkede Toby sig med en hånd på hvert knæ med næsen helt ned til kurven og sugede et langt drag fra låget op til sig, idet der under denne proces udbredte sig et grin over hans rynkede ansigt, som om han indåndede lattergas.

"Å, det lugter dejligt," sagde Toby. "Det er dog vel aldrig – det kan dog vel aldrig være medisterpølse?"

"Nej, nej, nej!" udbrød Meg fornøjet. "Det er slet ikke medisterpølse."

"Nej," sagde Toby, efter at have lugtet nok en gang til det. "Det er – det er mildere end medisterpølse. Det er grumme dejligt. Det bliver for hvert øjeblik bedre. Det er alt for kraftigt, til at det skulle være lammefødder. Ikke sandt?"

Meg var i den syvende himmel. Han kunne ikke have skudt længere forbi målet end ved at gætte på lammefødder – undtagen ved at gætte på medisterpølse.

"Lever?" sagde Toby, idet han rådslog med sig selv. "Der er en mildhed ved det, som der ikke er ved lever. Grisetæer? Nej. Det er ikke svagt nok til at være grisetæer. Det mangler den stramhed, der er ved kråser. Og jeg ved, at det ikke er pølser. Jeg skal sige dig, hvad det er; det er finker!"

"Nej det er ikke!" sagde Meg i et udbrud af henrykkelse; "nej det er ikke!"

"Hvad tænker jeg også på!" sagde Toby og indtog pludselig en stilling, der kom den lodrette så nær, som det var ham muligt. "Med det første glemmer jeg nok, hvad jeg selv hedder. Det er kallun!"

Rigtigt, det var kallun, og glædestrålende forsikrede Meg, at han om en halv minut ville sige, at det var det bedste kallun, som nogen sinde var blevet kogt.

"Og nu," sagde Meg, idet hun triumferende pakkede ud af kurven, "nu vil jeg straks brede dugen, fader; for jeg har båret kallunet herhen i en skål og bundet skålen ind i et lommetørklæde, og jeg vil nu engang være lidt storagtig og brede det ud som dug og kalde det en dug; det er der jo ingen lov, som kan forbyde mig det; er der vel, fader?"

"Ikke det jeg ved af, min pige," svarede Toby, "skønt de stadig kommer så med én og så med en anden ny lov."

"Og efter det, jeg læste for dig i avisen forleden dag, fader, det, som dommeren sagde, ved du nok, så går de jo ud fra, at vi fattige folk kender dem alle sammen. Ha, ha, ha! Jo pyt! Du gode Gud, hvor de anser os for at være kloge!"

"Ja, mit barn," udbrød Traveren, "og de ville gøre megen stads af den iblandt os, som virkelig kendte dem alle. Han ville blive

fed af det arbejde, han ville få, den mand, og stå sig godt med de fine folk i hans nabolag; ja det kan nok være!"

"Han ville spise sin middagsmad med appetit, hvem han så var, hvis den lugtede så godt som denne," sagde Meg oprømt. "Men skynd dig; for der er også et par varme kartofler og en halv pot nytappet øl i en flaske. Hvor vil du spise, fader? På stolpen eller på gadedørstrappen? Kors bevares, hvor vi er store på det! To steder at vælge imellem!"

"I dag skal det være på trappen, mit lam," sagde Toby. "På trappen, når det er tørt vejr; på stolpen, når det er vådt. Det er altid bekvemmere på trappen, fordi man kan sidde ned der; men man kan let forkøle sig der, når det er fugtigt."

"Kom så her," sagde Meg, idet hun klappede i hænderne, efter et øjebliks travlhed; "her har du hele anretningen! Og dejligt ser det ud! Kom, fader, kom!"

Efter at Toby havde opdaget, hvad der var i kurven, havde han stået og set på hende – og ligeledes talt – på en åndsfraværende måde, der viste, at skønt han kun havde tanke og øje for hende, endog med udelukkelse af kallunet, så hverken så eller tænkte han på hende således, som hun var i dette øjeblik, men havde ligesom et eller andet løst omrids eller skuespil af hendes liv i fremtiden for sig. Men han kom til sig selv igen ved hendes glade kalden og rystede de tungsindige tanker af sig, som var i færd med at trænge sig ind på ham, og travede hen til hende. Idet han bukkede sig for at sætte sig ned, ringede klokkerne.

"Amen!" sagde Toby og tog hatten af og så op til dem.

"Amen til klokkerne, fader?" udbrød Meg.

"De faldt ind ligesom med en bordbøn," sagde Toby, idet han satte sig. "De ville sikkert læse en god bøn, hvis de kunne. De siger mig så mange venlige ting."

"Gør klokkerne, fader?" sagde Meg leende, idet hun satte skålen foran ham og lagde kniv og gaffel ved siden af. "Nå!"

"Eller det synes mig så, mit lam," sagde Toby og tog fat med stor energi. "Og kommer det ikke ud på et og det samme? Når jeg bare hører det, hvad gør det så til sagen, enten de siger det eller ikke? – Ak, Gud velsigne dig, mit barn," vedblev Toby, idet han pegede på tårnet med sin gaffel og blev mere og mere oplivet af maden, "hvor ofte har jeg ikke hørt disse klokker sige: "Toby Veck, Toby Veck, vær ved frisk mod, Toby! Toby Veck, Toby Veck, vær ved frisk mod, Toby!" En million gange? Nej, meget mere!"

"Nej, nu har jeg aldrig hørt mage!" udbrød Meg.

Men det havde hun dog, og det tit og mange gange; for det var Tobys stående emne.

"Når det ser meget sort ud," sagde Traveren, "sådan rigtig sort, mener jeg, næsten så sort, som det kan, så lyder det: "Toby Veck, Toby Veck, snart får du arbejde, Toby; Toby Veck, Toby Veck, snart får du arbejde, Toby!" Sådan omtrent."

"Og du får arbejde – til sidst, fader," sagde Meg med et anstrøg af sørgmodighed i sin venlige stemme.

"Altid," svarede Toby uden at mærke noget; "det slår aldrig fejl."

Under denne samtale holdt Toby intet øjeblik inde med sine angreb på den velsmagende ret, der stod foran ham, men skar og spiste og skar og drak og skar og tyggede og gik med et inderligt velbehag fra kallun over til varme kartofler og fra

varme kartofler tilbage til kallunet igen. Men idet han nu så sig om i gaden – for det tilfælde, at nogen fra et vindue eller en dør skulle vinke efter en drager – traf hans øje på tilbagevejen Meg, der sad lige over for ham med armene over kors og med et lyksaligt smil, aldeles optaget af at se på, hvorledes han tog for sig af retterne.

"Men Gud forlade mig!" Sagde Toby og slap kniv og gaffel. "Min egen søde pige! Meg! Hvorfor har du ikke sagt mig, at jeg er et afskum?"

"Fader!"

"Jeg sidder her," sagde Toby til en bodfærdig forklaring, "og propper og stopper og mæsker mig, mens du sidder ganske fastende lige over for mig uden at smage eller forlange en bid, skønt -"

"Men jeg er på ingen måde fastende, fader," faldt hans datter ham leende i talen; "jeg har spist til middag."

"Sniksnak," sagde Toby. "To portioner middagsmad på én dag! Det er ikke muligt! Du kunne lige så gerne fortælle mig, at der var to nytårsdage i ét år, eller at jeg havde gået med et hoved af guld hele mit liv igennem uden at gøre det i rede penge."

"Men jeg har alligevel fået min middagsmad, fader," sagde Meg og rykkede tættere hen til ham. "Og vil du nu bare blive ved med din, skal jeg fortælle dig, hvor og hvorledes, og hvorledes det er gået til, at du også har fået middagsmad, og – og jeg har også noget andet at fortælle dig."

Toby syntes stadig vantro, men hun så ham ind i ansigtet med sine klare øjne, og idet hun lagde sin hånd på hans skuldre, opfordrede hun ham til at blive ved, mens maden var varm. Toby tog derfor igen kniv og gaffel og gav sig på ny i færd med

sit måltid; men han spiste nu meget langsommere end før og rystede på hovedet, som om han slet ikke var fornøjet med sig selv.

"Jeg har spist til middag, fader," sagde Meg efter lidt betænkning, "med – med Richard. Han skulle spise tidligt, og da han havde sin mad med, da han kom for at se til mig, så – så spiste vi den sammen, fader."

Toby drak sig en slurk øl og smækkede med læberne. Derpå sagde han: "Ah!", fordi hun ventede.

"Og Richard siger, fader -" vedblev Meg, men så standsede hun igen.

"Hvad siger Richard, Meg?" spurgte Toby.

"Richard siger, fader -." Nok en standsning.

"Richard er længe om at sige det," sagde Toby.

"Han siger, fader," vedblev Meg, idet hun omsider løftede øjnene i vejret og talte med skælvende stemme, men meget tydelig, "at nu er der snart gået et år til, og hvad kan det nytte, at vi venter fra det ene år til det andet, når det dog er så usandsynligt, at vi nogen sinde vil blive bedre stillede, end vi nu er? Han siger, vi er fattige nu, fader, og vi vil være fattigere til den tid; men nu er vi unge, og årene vil gøre os gamle, inden vi ved af det. Han siger, at når folk i vor stilling vil vente, til vejen ligger åben for dem, så vil vejen til graven blive meget trang, fader."

Selv en dristigere mand end Veck Traver måtte nødvendigvis have trukket stærkt på sin dristighed for at have kunnet benægte dette. Traveren sagde ikke et muk.

"Og hvor tungt, fader, at blive gamle og dø og tænke på, at vi havde kunnet opmuntre og hjælpe hinanden! Hvor tungt at

elske hinanden hele livet igennem og hver for sig sørge i stilhed over at se hinanden slide sig op, ældes og gråne. Selv om jeg forvandt det og glemte ham – hvilket jeg aldrig kunne – hvor tungt ville det dog ikke være, kære fader, at have hjertet så fuldt, som mit nu er, og leve for at se det langsomt udtørres, dråbe for dråbe, uden at have erindringen tilbage om et eneste lykkeligt øjeblik i livet til at trøste og styrke mig!"

Toby sad ganske stille. Meg tørrede sine øjne og sagde i en muntrere tone, det vil sige, snart lo hun og snart græd hun, og snart både lo og græd hun på én gang:

"Derfor siger Richard, fader, at da han nu i går har fået fast arbejde for nogen tid, og da jeg elsker ham og har elsket ham i hele tre år – ja endnu længere, hvis han bare vidste det! – om jeg så vil gifte mig med ham nytårsdag, den bedste og lykkeligste dag, siger han, i hele året, og en dag, som man næsten kan være vis på vil bringe held med sig. Det er kort varsel, fader – ikke sandt? Men jeg har ingen medgift, der skal sættes ud for mig, og der skal ikke sys brudeudstyr til mig, således som det er tilfældet med de fornemme damer, vel, fader? Og han sagde så meget og sagde det på sin egen måde, så alvorlig og indtrængende, og dog så venlig og kærlig, at jeg svarede, at jeg ville gå hen og tale med dig, fader. Og da jeg nu havde fået penge i morges for mit arbejde – ganske uventet, må jeg sige – og du havde levet så grumme dårligt en hel uge igennem, og jeg ikke kunne andet end ønske, at der måtte være noget, som kunne gøre denne dag til et slags festdag for dig såvel som en kær og lykkelig dag for mig, fader, så lavede jeg et lille traktement og tog det med for at overraske dig."

"Og se, hvor han lader det stå og blive koldt på trappen!" sagde en anden stemme.

Denne stemme tilhørte den omtalte Richard, der var kommet ubemærket bag på dem og nu stod lige foran faderen og datteren og betragtede dem med et ansigt, der var lige så glødende som det jern, hans svære forhammer hver dag fik til at runge. En smuk, velskabt, kraftig ung mand var han; med øjne, der tindrede ligesom de gloende gnister fra en smelteovn; sorte hår, der krøllede sig tæt om hans brune tindinger, og et smil – et smil, som forklarede Megs lovtale over hans talegaver.

"Se, hvor han lader det stå og blive koldt på trappen!" sagde Richard. "Meg ved ikke, hvad han holder af; nej hun gør såmænd ikke!"

Traveren, som var blevet fyr og flamme, rakte øjeblikkelig Richard hånden og skulle netop til at udgyde sit hjerte for ham, da gadedøren i det samme gik op uden foregående varsel, og en tjener var lige ved at sætte sin fod i kallunet.

"Af vejen med jer der! Skal I da endelig altid sidde og drive på vores trappe, hvad? Kan I måske ikke til en forandring forsøge det med en af naboernes? Vil I gøre plads eller vil I ikke?"

Strengt taget var det sidste spørgsmål overflødigt, da de allerede havde gjort plads.

"Hvad er der på færde?" spurgte den herre, for hvem døren var blevet lukket op og som kom ud af huset med den slags tungt svævende skridt – denne ejendommelige mellemting mellem gang og luntetrav – hvormed en mand på livets jævne bane ned ad bakke med knirkende støvler, urkæde og rent linned kan gå ud af sit hus, ikke alene uden forringelse af sin

værdighed, men også med et præg af at have vigtige og formuende forbindelser andet steds. "Hvad er der på færde?"

"Man skal altid bede og trygle på sine bare knæ," sagde tjeneren med et stærkt eftertryk til Veck Traver, "om De vil lade vores gadedørstrappe være i fred. Hvorfor lader De den ikke være i fred? Kan De måske ikke lade den i fred?"

"Nå, nå, det er nok, det er nok!" Sagde hans herre. "Halløj, bybud!" tilføjede han og vinkede med hovedet ad Veck Traver. "Kom herhen. Hvad er det? Deres middagsmad?"

"Ja, sir," sagde traveren og lod maden blive stående bag ved sig i en krog.

"Lad den ikke blive stående der," udbrød herren. "Bring den herhen, bring den herhen. Nå, det er altså deres middagsmad?"

"Ja, sir," gentog Traveren og slikkede sig om munden, idet han med ufravendt blik så på det stykke kallun, han havde gemt til en himmerigsmundfuld, men som den fremmede herre nu vendte og drejede med spidsen af gaflen.

To andre herrer kom ud tillige med ham. Den ene var en forknyt, midaldrende mager person med et tungsindigt ansigt; han havde den vane altid at gå med hænderne i lommerne på sine snævre, gråmelerede benklæder, så at de var blevet helt udvidede og forjaskede, og han så ikke ud til at være videre godt vasket eller redt. Den anden var en fyldig, glat, velnæret herre i en blå kjole med blanke knapper og med hvidt halsbind. Denne herre havde et meget rødt ansigt, som om en uforholdsmæssig stor del af blodet i hans krop var blevet presset op i hans hoved, hvilket måske forklarede, hvorfor han også så ud til at være temmelig kold om hjertet.

Han, der havde Tobys mad på gaflen, kaldte på den første, der hed Filer, og de gik nu tæt hen til hinanden. Da mr. Filer var overordentlig nærsynet, var han nødt til at gå så nær hen til den mundfuld, der var tilbage af Tobys middagsmad, inden han kunne finde ud, hvad det var, at Toby fik en ordentlig skræk i livet. Men mr. Filer spiste den dog ikke.

"Det er en slags animalsk føde, rådmand," sagde Filer, idet han stak i det med en blyant, "som blandt de arbejdende klasser almindeligvis går under navn af kallun."

Rådmanden lo og blinkede; for det var en lystig fyr, denne rådmand Cute. Og en snedig fyr med, en kløgtig fyr! Forstod sig på alt. Ikke til at føre bag lyset. Var trængt dybt ind i folkets hjerte. Han kendte det, gjorde Cute. Ja, tro kun mig!

"Men hvem spiser kallun?" sagde mr. Filer og så sig om. "Kallun er uden sammenligning det mindst økonomiske og mest ekstravagante næringsmiddel, som det engelske marked overhovedet kan producere. Ved kogningen af et pund kallun er tabet fundet at være fem ottendedele af en femtedel mere, end på et pund af en hvilken som helst anden animalsk substans. Kallun er i egentlig forstand kostbarere end drivhus-ananas. Tager man antallet af de stykker kvæg, som årligt slagtes i London alene, og anslår det kvantum kallun, som kroppene af disse dyr ville afgive, ordentligt slagtede, meget lavt, vil man se, at det, der går til spilde ved, at dette kvantum kallun koges, ville kunne ernære en garnison på fem hundrede mand i fem måneder, hver på en og tredive dage, plus én februar måned. Å, den ødselhed, den ødselhed!"

Traveren stod ganske forfærdet, og hans ben rystede under ham. Det forekom ham, som om han egenhændigt havde sultet

en garnison på fem hundrede mand ihjel.

"Hvem spiser kallun?" spurgte mr. Filer iltert.

Traveren gjorde et ynkeligt buk.

"De? Er det Dem?" sagde mr. Filer. "Så vil jeg sige Dem noget, min ven. De snapper Deres kallun ud af munden på enker og faderløse."

"Det vil jeg ikke håbe, sir," sagde Toby med mat stemme. "Før ville jeg dø af sult!"

"Divider det nævnte kvantum kallun, rådmand," sagde mr. Filer, "med det kalkulerede antal af nulevende enker og faderløse, så vil De få til resultat, at der bliver for en penny kallun til hver. Ikke et gran bliver der tilovers til denne mand. Følgelig er han en røver."

Toby var så rystet, at det slet ikke anfægtede ham at se rådmanden selv fortære resten af kallunet. Det var en hel lettelse for ham at blive af med det, jo før jo hellere.

"Men hvad siger De?" Spurgte rådmanden muntert til den anden herre, ham i den blå kjole og med det røde ansigt. "De har nu hørt vor ven Filer. Hvad siger De?"

"Hvad skal man sige?" svarede den tiltalte. "Hvad er der at sige? Hvem kan føle nogen interesse for en karl som han der," han mente Traveren, – "i vore vanslægtede tider? Betragt ham! Sikken en størrelse! De gode gamle tider, de stolte gamle tider, de store gamle tider! Det var tider for en dygtig bondestand og alt sådant noget. Det var, kort sagt, tider for alt muligt. Nu til dags er der intet. – Ak!" sukkede han. "De gode gamle tider, de gode gamle tider!"

Han betegnede ikke nærmere, hvad det var for tider, han egentlig mente, og heller ikke sagde han, om hans uvilje mod

nutiden hidrørte fra en uegennyttig bevidsthed om, at den ikke havde udrettet noget videre bemærkelsesværdigt ved at have frembragt ham selv.

"De gode gamle tider, de gode gamle tider!" gentog han. "Hvad var det ikke for tider! Det var de eneste tider. Det er overflødigt at tale om andre tider eller at undersøge, hvorledes folket er i vore tider. Kalder De vore tider tider? Jeg ikke. Se engang efter i Strutts "Kostumebilleder", så skal De se, hvorledes en drager så ud under en af de gode, gamle engelske konger."

"Han havde, selv om han sad nok så godt i det, ikke en skjorte på kroppen eller strømper på benene; og der var næppe en køkkenurt i hele England, som han kunne putte i munden," sagde mr. Filer. "Jeg kan bevise det med statistiske tabeller."

Men alligevel hævede herren med det røde ansigt de gode gamle tider, de stolte gamle tider, de store gamle tider til skyerne. Uden at ænse, hvad nogen anden sagde, vedblev han at dreje sig rundt i én og samme ordform, ligesom et stakkels egern drejer sig rundt i sit rullende bur, om hvis mekanik og indretning det sandsynligvis har et fuldt så klart begreb, som denne herre havde om sit hedengangne tusindårige rige.

Det er muligt, at stakkels gamle Tobys tro på disse uklare gamle tider ikke var helt tilintetgjort; for han følte sig uklar nok i dette øjeblik. Men én ting stod ham dog klart midt i hans kvide, nemlig, at hvor uenige disse herrer end kunne være om enkelthederne, så var hans mørke anelser fra denne morgen og mange andre morgener dog vel begrundede. "Nej, nej, vi kan hverken gøre ret eller få ret," tænkte Toby i sin fortvivlelse. "Der er intet godt i os. Vi er født onde!"

Men Toby havde et faderhjerte, der på en eller anden måde var kommet ind i hans bryst trods denne kendelse, og han kunne ikke tåle, at Meg i sin korte glædesrus skulle høre sin fremtidsskæbne af disse kloge spåmænd. "Gud hjælpe hende," tænkte stakkels Toby, "hun vil tidsnok lære den at kende."

Han gav derfor den unge smed et vink om, at han skulle føre hende bort. Men smeden havde så travlt med at hviske med hende et lille stykke derfra, at han først samtidig med rådmand Cute blev opmærksom på dette ønske. Nu havde rådmanden endnu ikke fået sagt sin mening, men han var også filosof og det en praktisk, en meget praktisk filosof, og da han på ingen måde ville miste nogen af sine tilhørere, råbte han "stop!"

"Ser De nu vel," sagde rådmanden, idet han henvendte sig til sine to venner med et selvtilfreds smil, som var blevet ham en vane, "jeg er en ligefrem mand og en praktisk mand, og jeg tager alt på en ligefrem og praktisk måde. Det er nu min måde. Der er slet ikke den mindste kunst eller vanskelighed ved at have med den slags mennesker at gøre, når man kun forstår dem og kan tale med dem på deres eget sprog. Hør nu, De bybud der, kom ikke og fortæl mig eller nogen anden, min ven, at De ikke altid får nok at spise og det af det bedste; det ved jeg bedre. Jeg har smagt på Deres kallun, forstår De, og De kan ikke skære mig en fløjte. De ved nok, hvad det betyder "at skære en fløjte", ikke sandt? Det er det rigtige udtryk, er det ikke? Ha, ha, ha! – Gud velsigne Dem," sagde rådmanden, idet han igen vendte sig om til sine venner, "det er den letteste sag af verden at have med disse mennesker at gøre, når man kun forstår at tage dem."

Udmærket mand for simple folk, denne rådmand Cute! Blev aldrig hidsig mod dem! En jævn, nedladende, spøgefuld, kløgtig herre!

."Ser De, min ven," vedblev rådmanden, "der våses nu en hel del om mangel – "det kniber", hvad, således hedder det jo, ikke sandt? Ha, ha, ha. – Og det agter jeg at sætte en stopper for. Det er blevet mode at tale i høje toner om, at folk sulter ihjel, og det agter jeg at sætte en stopper for. Det er det hele! Gud velsigne Dem," sagde rådmanden igen til sine venner, "man kan sætte en stopper for, hvad det skal være blandt den slags mennesker, når man bare ved, hvorledes man skal gribe det an!"

Toby tog Megs hånd og lagde den i sin arm, skønt han ikke lod til at vide, hvad han gjorde.

"Deres datter, hvad?" spurgte rådmanden og klappede hende fortroligt under hagen.

Altid nedladende mod de arbejdende klasser, den rådmand Cute! Vidste, hvad de kunne lide! Ikke spor af stolthed!

"Hvor er hendes moder?" spurgte denne hædersmand.

"Død," svarede Toby. "Hendes moder gav sig af med at vaske for folk og blev kaldt hjem til Himlen, da hun blev født."

"Dog vel ikke for at vaske der?" bemærkede rådmanden skæmtende.

Toby ville måske eller ville måske ikke have været i stand til at adskille sin hustru i Himlen fra hendes fordums arbejde. Men det er et spørgsmål, om rådmand Cute, ifald mrs. Cute havde været i Himlen, ville have skildret hende som beklædende nogen stand eller stilling der.

"Og De gør nok haneben til hende, hvad?" sagde Cute til den unge smed.

"Ja," svarede Richard hurtigt; for han ærgrede sig over spørgsmålet. "Og vi skal have bryllup nytårsdag."

"Hvad siger De?" udbrød Filer i en skarp tone. "Bryllup!"

"Ja vel, vi tænker på det, herre," sagde Richard. "Vi har lidt hastværk med det, ser De, for at der ikke skal blive sat en stopper for det med."

"Ah!" udbrød Filer med et suk. "Sæt en stopper for det, rådmand, så vil De gøre en god gerning. Bryllup, bryllup! Disse menneskers uvidenhed om de allerførste statsøkonomiske grundsætninger, deres letsindighed, deres slethed er minsandten nok til at – se engang på dette par!"

Ja, de var nok værd at se på. Og de syntes vanskeligt at kunne gøre et mere fornuftigt og hæderligt skridt end at gifte sig med hinanden.

"Om man så blev så gammel som Metusalem," sagde mr. Filer, "og hele sit liv igennem arbejdede til bedste for sådanne mennesker som disse og dyngede kendsgerninger oven på talstørrelser i det uendelige, kunne man lige så lidt gøre sig håb om at overtyde dem om, at de ingen ret eller adkomst har til at gifte sig, som man kunne gøre sig håb om at overtyde dem om, at de ikke har spor af ret eller adkomst til at blive født. Og det ved, vi, at de ikke har. Det har vi for længe siden bevist – aldeles matematisk."

Rådmand Cute morede sig kostelig og lagde sin højre pegefinger på siden af sin næse, som om han ville sige til sine to venner: "Læg nu engang mærke til mig! Hold øje med den praktiske mand!" og kaldte Meg hen til sig.

Hendes kærestes unge blod havde i de sidste fem minutter kogt af harme, og han havde ikke megen lyst til at lade hende

gå. Men idet han gjorde vold på sig selv, tog han et langt skridt fremad, da Meg nærmede sig, og stillede sig ved siden af hende. Traveren holdt endnu hendes hånd under sin arm, men så med et forvildet blik fra det ene ansigt hen på det andet, ligesom en, der drømte.

"Nu vil jeg give Dem et par gode råd, min pige," sagde rådmanden på sin rare, jævne måde. "Det tilkommer mig at give råd, ved De nok, eftersom jeg er rådmand og dommer. For De ved da nok, at jeg er rådmand og dommer, ikke sandt?"

Meg svarede frygtsomt: "Ja." Enhver vidste jo, at Cute var rådmand og dommer! Bevares! Og det oven i købet en meget virksom dommer! Hvem var vel en så klartskinnende stjerne i almenhedens øjne som Cute? "De agter at holde bryllup, siger De," vedblev rådmanden. "Meget upassende og meget udelikat af en person af Deres køn. Men det kan nu være det samme. Når De er blevet gift, vil De komme til at skændes med deres mand og blive en ulykkelig kone. De tror det måske ikke; men De kan trygt stole på det, når jeg siger det. Nu vil jeg rent ud sige Dem, at jeg har besluttet at sætte en stopper for ulykkelige koner. Så tag Dem i agt for, at De ikke bliver nappet i mit politidistrikt. De får børn – drengebørn. Disse drengebørn vil naturligvis vokse op som nogle uvorne knægte og rende rundt i gaderne uden sko og strømper. Læg vel mærke til mine ord, min unge ven! Jeg vil straffe dem summarisk alle til hobe; for jeg har besluttet at sætte en stopper for drenge uden sko og strømper. Deres mand dør måske ung – højst sandsynligt – og efterlader Dem som enke med et spædt barn. Så vil De blive kastet på døren og nødt til at vanke om på gaden; men tag De Dem i agt for at vanke om i min nærhed, lille ven, for jeg er bestemt på at

sætte en stopper for alle omvankende mødre. Alle unge mødre uden forskel er det min faste beslutning at sætte en stopper for. Tro ikke, at De hos mig kan undskylde Dem med sygdom og sorg eller spæde børn, for alle de, som syge og sorrigfulde er – De kender forhåbentlig kirkebønnen, skønt det gør De vel desværre næppe – har jeg besluttet at sætte en stopper for. Og skulle De gøre forsøg – et fortvivlet, utaknemligt, ugudeligt og forbryderisk forsøg på at drukne eller hænge Dem, vil jeg ingen medlidenhed have med Dem, for jeg har besluttet at sætte en stopper for selvmord. – Gives der noget," sagde rådmanden med sit selvtilfredse smil, "som jeg kan siges at være mere opsat på end noget andet, så er det at sætte en stopper for selvmord. Prøv derfor ikke på den komedie. Således er det jo det hedder, ikke sandt? Ha, ha, ha! Nu forstår vi hinanden."

Toby vidste ikke, om han skulle blive bedrøvet eller glad ved at se, at Meg var blevet bleg som et lig og havde sluppet sin kærestes hånd.

"Og hvad Dem angår, De unge tossehoved," sagde rådmanden til den unge smed i en, om mulig, endnu mere oprømt og forekommende tone, "hvorfor tænker De på at gifte Dem? Hvorfor vil De gifte Dem, dumme menneske? Var jeg en smuk, ung, rask karl som De, ville jeg skamme mig ved at være sådan en nathue og danse efter et fruentimmers pibe! Hun vil jo være en gammel kone, førend De er en mand i Deres bedste år! Og så vil De tage Dem net ud med en sjuske af en kælling og en flok skrålende unger, der råber efter Dem, hvor De så står og går!"

Han vidste, hvorledes han skulle tage de simple folk i skole, den rådmand Cute!

"Så, stik nu af," sagde rådmanden, "og tænk Dem om. Gør Dem ikke således til nar at gifte Dem nytårsdag. De vil få ganske andre tanker om det længe før næste nytårsdag, sådan en fiks ung fyr som De, som alle pigebørnene har et godt øje til. Så, gå nu Deres vej!"

De gik deres vej. Ikke arm i arm eller hånd i hånd eller vekslende glade øjekast, men hun grædende og han forstemt og med nedslagne øjne. Var det de samme hjerter, der så nylig havde gydt mod i gamle Tobys beklemte bryst? Nej, nej, dem havde rådmanden – Gud velsigne ham – sat en stopper for.

"Da De tilfældigvis er her," sagde rådmanden til Toby, "skal De besørge et brev for mig. Kan De skynde dem? De er en gammel mand."

Toby, der imidlertid havde stået og stirret efter Meg, som om han var helt fra den, tog sig så meget sammen, at han fik mumlet noget om, at han nok kunne skynde sig, og at han var meget stærk.

"Hvor gammel er De?" spurgte rådmanden.

"Over tres, sir," svarede Toby.

"Åh, denne mand er jo meget over gennemsnitsalderen!" udbrød mr. Filer, som om hans tålmodighed nok kunne bære en hel del, men dette var dog virkelig at drive det for vidt!

"Jeg mærker, at jeg er til ulejlighed, sir," sagde Toby. "Jeg – jeg havde nok en mistanke om det i morges. Åh Gud hjælpe mig!"

Rådmanden affærdigede ham ved at give ham brevet, som han tog op af sin lomme, og Toby ville også have fået en shilling for at besørge det, men da mr. Filer klart godtgjorde, at han i så tilfælde ville berøve et vist antal personer halvtiende pence hver,

fik han kun en sixpence, og syntes endda, at han var blevet godt betalt.

Derpå bød rådmanden hver af sine venner en arm og spankulerede af sted i perlehumør, men kom straks efter ilsomt alene tilbage, som om han havde glemt noget.

"Bybud," sagde rådmanden.

"Ja vel, sir," sagde Toby.

"Pas vel på Deres datter. Hun er meget for smuk."

"Selv hendes glatte ansigt er velsagtens stjålet," tænkte Toby, idet han så på sixpencen i sin hånd og tænkte på kallunet. "Det skulle ikke undre mig, om hun havde berøvet fem hundrede damer en yndighed hver. Det er skrækkeligt!"

"Hun er meget for smuk, min gode mand," gentog rådmanden. "Der er al rimelighed for, at hun vil komme på gale veje, det ser jeg tydeligt. Læg mærke til, hvad jeg siger. Pas vel på hende!" Og dermed skyndte han sig bort igen.

"Uret overalt, uret overalt!" sagde Traveren og slog hænderne sammen. "Født onde. Intet her at bestille!"

Idet han sagde disse ord, hørte han pludselig klokketonerne – fyldige, dybe og klangfulde – men uden opmuntring – nej, ikke et gran.

"Det er en helt anden melodi," sagde den gamle mand, mens han lyttede. "Der er ikke spor af alt dette fantasteri i den. Og hvorfor skulle der også være det? Jeg har ingenting at bestille med det ny og heller ikke med det gamle år. Gid jeg var død!"

Endnu brusede klokkernes toner gennem den sitrende luft, idet de istemte deres vekselsang. En stopper for det, en stopper for det! Gode gamle tider, gode gamle tider! Kendsgerninger og talstørrelser, kendsgerninger og talstørrelser! En stopper for

det, en stopper for det! Sagde de noget, så sagde de dette, indtil det løb rundt i Tobys hjernekiste.

Han trykkede sit forvirrede hoved mellem sine hænder ligesom for at forhindre det i at sprænges, hvilket traf sig meget heldigt, som det viste sig; for da han derved kom til at føle brevet i sin ene hånd og således mindedes om sit ærinde, slog han aldeles mekanisk over i sit vante trav og travede af sted.

Andet kvarter

Det brev, Toby havde fået af rådmand Cute, var adresseret til en stor mand i byens store kvarter, dens største kvarter. Det må have været det største kvarter i byen, eftersom dets beboere i almindelighed kaldte det "Verden".

Dette brev syntes ligefrem at tynge mere i Tobys hånd, end noget andet brev, ikke fordi rådmanden havde forseglet det med et vældigt våbenskjold og en umådelig klat lak, men på grund af det vægtige navn i udskriften og det svære kvantum guld og sølv, der stod i forbindelse dermed.

"Hvor forskelligt fra os!" tænkte Toby i al enfoldighed og fuldt alvor, idet han så på adressen. "Dividerer man alle de levende skildpadder i London med antallet af de fine folk, der har råd til at købe dem, hvis part ville han så tage, undtagen sin egen? Men at snappe et stykke kallun ud af munden på en anden – det ville han foragte!"

Med den uvilkårlige hyldest, der skyldes en så ophøjet personlighed, lagde Toby en flig af sit forklæde mellem brevet og sine fingre.

"Hans børn," sagde Traveren, og der lagde sig en tåge for hans øjne, "hans døtre – fornemme herrer kan vinde deres hjerter og gifte sig med dem; de kan blive lykkelige koner og mødre, de kan være smukke ligesom min søde M-e-"

Han kunne ikke sige navnet helt ud. Det sidste bogstav svulmede i hans hals op til et helt alfabet.

"Det er også det samme," tænkte Traveren. "Jeg ved, hvad jeg mener. Det er mere end nok for mig." Og med denne trøstende betragtning travede han af sted.

Det var en streng kulde den dag. Luften var styrkende, ren og klar, så vintersolen, skønt ude af stand til at varme, smilede ned på isen, som den var for svag til at smelte, og udbredte et strålende skær over den. Til andre tider kunne Traveren have lært en fattigmandslærdom af vintersolen; men nu var han kommet ud over det.

Året var gammelt den dag. Det tålmodige år havde overlevet sine bagtaleres bebrejdelser og mishandlinger og trofast fuldbyrdet sin gerning – vår, sommer, høst og vinter. Det havde arbejdet sig igennem det bestemte kredsløb og lagde nu sit trætte hoved til hvile for at dø. Skønt det selv var afskåret fra alt håb og ikke havde mere at leve eller virke for, bragte det dog bud til andre om mange glæder og opsendte i sin sidste stund en inderlig bøn om, at dets møjsommelige dage og tålmodige timer måtte blive mindede og det selv dø i fred. Traveren kunne have læst en fattigmandslignelse i det svindende år; men nu var han kommet ud over det.

Og var det kun ham? Eller er en lignende bøn nogen sinde blevet opsendt af halvfjerdsindstyve år på én gang fra en engelsk arbejders læber og opsendt forgæves?

Gaderne var fulde af liv, og butikkerne var festligt pyntede. Man ventede på det ny år, ligesom på en nyfødt arving til hele verden, med velkomsthilsener, gaver og festligheder. Der var bøger og legetøj til det ny år, smykker og stads til det ny år; klæder til det ny år; glimrende fremtidsplaner til det ny år; ny opfindelser til tidsfordriv for det. Dets liv udstykkedes i

almanakker og lommebøger; dets måneskifter, dets stjerners op- og nedgange, tiderne for dets ebbe og flod vidstes forud på en prik; alt, hvad dets årstider ville bringe, var udregnet for enhver af dets dage og nætter med lige så stor nøjagtighed, som mr. Filer kunne udregne facitter af mænd og kvinder.

Det nye år, det nye år! Overalt det nye år! Det gamle år betragtedes allerede som dødt, og dets ejendele solgtes for spotpris ligesom en druknet sømands inden skibsborde. Dets mønstre var fra i fjor og blev solgt med tab, før det endnu havde draget sit sidste suk. Dets skatte var ikke andet end elendigt kram ved siden af dets ufødte efterfølgers rigdomme.

Traveren havde efter sin mening ingen lod eller del hverken i det ny eller i det gamle år.

"Sæt en stopper for det, sæt en stopper for det! Kendsgerninger og talstørrelser, kendsgerninger og talstørrelser! Gode gamle tider, gode gamle tider! Sæt en stopper for det, sæt en stopper for det" – i den takt gik hans trav og kunne ikke lempe sig efter nogen anden.

Men selv denne takt bragte ham, så bedrøvelig den også var, dog til sidst til målet for hans rejse, til parlamentsmedlemmet, sir Joseph Bowleys palads.

Døren blev åbnet af en portner. Men hvilken portner! Han måtte først puste en hel del, før han kunne tale, da han var blevet stakåndet, fordi han havde været så uforsigtig at rejse sig op fra sin lænestol uden først at give sig tid til at tænke over sagen og fatte sig rigtigt. Da han omsider havde fundet sit mæle igen – hvilket varede temmelig længe, eftersom det var et langt stykke vej borte og lå skjult under en dynge af kød – sagde han med en fed hvisken:

"Hvem er det fra?"

Toby fortalte ham det.

"De må selv bringe det ind," sagde portneren og pegede på en dør for enden af en lang gang, der førte ud fra forstuen. "I dag går alle og enhver lige ind. De kommer ikke en smule for tidligt; for vognen holder for døren, og de er kun kommet til byen for et par timers tid i dagens anledning."

Toby tørrede meget omhyggeligt sine fødder af – de var allerede ganske tørre – og gik den anviste vej, idet han undervejs lagde mærke til, at det var et forfærdelig fornemt hus. Men stille og tilhyllet, som om familien var på landet. Han bankede på stuedøren, hvorpå der blev råbt "kom ind", og efter at have fulgt denne opfordring, befandt han sig i en rummelig bogsal, hvor en statelig dame med hat på hovedet sad ved et bord, der var fuldt af breve og papirer, og hvor en ikke særlig statelig, sort klædt herre skrev efter hendes diktat, mens en anden ældre og meget stateligere herre, hvis hat og stok lå på bordet, gik op og ned ad gulvet med den ene hånd inde på brystet og betragtede fra tid til anden med et selvtilfreds blik sit eget portræt – i legemsstørrelse, i fuld legemsstørrelse – der hang oven over kaminhylden.

"Hvad er det?" sagde den sidstnævnte herre. "Mr. Fish, vil De have den godhed at være opmærksom."

Mr. Fish bad undskylde, tog brevet fra Toby og overrakte det med dyb ærbødighed.

"Fra rådmand Cute, sir Joseph."

"Er det det hele? Har De ellers intet, min gode mand?" spurgte sir Joseph.

Toby svarede nej.

"De har ingen regning eller fordring på mig – mit navn er Bowley, sir Joseph Bowley, hvad?" sagde sir Joseph. "Har De nogen, så kom frem med dem. Der ligger en bankbog ved siden af mr. Fish. Jeg tillader ikke, at noget føres over på det ny år. Alle regninger afgøres her i huset ved det gamles udløb, så at, ifald døden skulle – skulle -"

"- overskære," foreslog mr. Fish.

"Løsne, min gode," rettede sir Joseph ham i en skarp tone, "løsne livets tråd, ville mine sager findes at være i en god orden, håber jeg."

"Bedste sir Joseph!" sagde damen, som var meget yngre end herren, "hvor rædsomt!"

"Mylady Bowley," svarede sir Joseph, idet han nu og da hakkede i det, ligesom helt optaget af sine meget dybsindige betragtninger, "på denne tid af året bør man tænke på – på – sig selv. Man bør have blikket henvendt på sit – sit regnskab. Man bør erkende, at enhver tilbagekomst af et så betydningsfuldt afsnit af de menneskelige transaktioner medfører sager af den yderste vigtighed mellem en mand og hans – hans bankier."

Sir Joseph udtalte disse ord, som om han til fulde erkendte moralen af, hvad han sagde, og ønskede, at også Traveren skulle få lejlighed til at nyde godt af hans foredrag. Muligvis var det med dette mål for øje, at han nølede med at bryde seglet på brevet og sagde til Traveren, at han skulle blive et minut.

"De pålagde mr. Fish at skrive, mylady – " bemærkede sir Joseph.

"Mr. Fish har nok allerede skrevet det, tror jeg," svarede hans gemalinde, idet hun kastede et blik i brevet, "men på ære, sir

Joseph, jeg ved alligevel ikke rigtig, om jeg bør lade det gå af. Det er så overordentlig dyrt."

"Hvad er det, der er dyrt?" spurgte sir Joseph.

"Dette velgørenhedsselskab, min ven. Der indrømmes kun to stemmer for et bidrag af fem pund. Det er dog uforskammet!"

"Mylady Bowley," svarede sir Joseph, "De forbavser mig. Retter den gode bevidsthed sig efter antallet af stemmer? Eller står den for et rettænkende sind ikke i forhold til antallet af ansøgere og den sunde sindstilstand, hvori deres trang bringer dem? Er der ikke en vis spænding i ordets ædleste betydning ved at have to stemmer at råde over blandt halvhundrede personer?"

"Ikke for mig, tilstår jeg," svarede damen. "Det keder mig. Og desuden kan man ikke vise sine bekendte en opmærksomhed. Men De er jo den fattiges ven, sir Joseph. De tænker anderledes."

"Ja, jeg er den fattiges ven," bemærkede sir Joseph med et blik på den tilstedeværende fattige mand. "Man kan gerne drille mig dermed. Og man har drillet mig dermed. Men jeg forlanger ingen anden titel."

"Gud velsigne ham, hvor han dog er en ædel mand!" tænkte Traveren.

"Jeg er f. eks. ikke enig med Cute her," sagde sir Joseph og rakte brevet frem. "Jeg er ikke enig med Filer-partiet. Jeg er ikke enig med noget parti. Min ven, den fattige mand, har intet med noget af den slags at gøre, og intet af den slags har noget at gøre med ham. Min ven, den fattige mand i mit distrikt, er den med hvem jeg har at gøre. Intet menneske, ingen forening af mennesker har ret til at skride ind mellem min ven og mig. Det

er det standpunkt, hvorpå jeg stiller mig. Jeg antager en – en faderlig karakter over for min ven. Jeg siger: Min ven, jeg vil behandle dig faderligt."

Toby hørte meget alvorligt efter og begyndte at blive bedre til mode.

"Det eneste," vedblev sir Joseph og så adspredt på Toby, "det eneste, du har at gøre her i livet, er at holde dig til mig. Du behøver ikke at ulejlige dig med at tænke på noget. Jeg vil tænke for dig; jeg ved, hvad der er dig tjenligt; jeg er din altopofrende fader. Dette er et alvist forsyns bestemmelse! Hensigten med din tilværelse er ikke, at du skal proppe og fylde dig og gøre bugen til din gud ligesom dyrene" – Toby tænkte angerfuld på kallunet – "men at du skal erkende arbejdets værdighed. Gå derfor med oprejst hoved ud i den styrkende morgenluft og – og bliv stående der. Lev tarveligt og mådeholdent, vær ærbødig mod dine overmænd, øv dig i selvfornægtelse, ernær din familie med det mindst mulige, betal din husleje på klokkeslættet, vær punktlig i dine forretninger – jeg giver dig et godt eksempel; du vil altid finde min sekretær, mr. Fish, med en pengekasse foran sig – og du kan stole på, at jeg vil være dig en ven og fader."

"Det er rigtignok nogle nette børn, sir Joseph," sagde mylady gysende. "Gigt og feber og skæve ben og brystsyge og alle slags afskyeligheder!"

"Mylady," svarede sir Joseph højtideligt, "ikke des mindre er jeg den fattige mands ven og fader. Ikke des mindre skal han finde opmuntring hos mig. Hver kvartalsdag vil han blive bragt i berøring med mr. Fish. Hver nytårsdag vil jeg og mine venner drikke hans skål. Én gang hvert år vil jeg og mine venner sige et par velvalgte og dybtfølte ord til ham. Én gang i sit liv vil han

måske oven i købet offentligt i overværelse af et elegant publikum modtage en ubetydelighed fra en ven. Og når disse kraftmidler og arbejdets værdighed ikke længere kan holde ham oppe, og han synker ned i sin hyggelige grav, da mylady" – her pudsede sir Joseph sin næse – "da vil jeg – på de samme vilkår være en ven og fader for hans børn."

Toby var dybt rørt.

"O, det er en taknemmelig familie, De har, sir Joseph!" udbrød hans kone.

"Mylady," sagde sir Joseph helt majestætisk, "utaknemmelighed er, som bekendt, denne klasses skødesynd. Jeg venter mig anden løn."

"Ak, født onde!" tænkte Toby. "Intet bider på os."

"Hvad et menneske kan gøre, det gør jeg," vedblev sir Joseph. "Jeg gør min pligt som den fattige mands ven og fader, og jeg bestræber mig for at uddanne hans ånd, idet jeg ved enhver lejlighed indskærper den ene store, moralske lære, som denne klasse behøver; det er: Fuldkommen afhængighed af mig. De har intet som helst at gøre med – med sig selv. Fortæller nedrige og intrigante personer dem det modsatte, og de bliver utålmodige og misfornøjede og gøre sig skyldige i opsætsighed og sort utaknemmelighed, hvilket upåtvivleligt er tilfældet, er jeg dog lige fuldt deres ven og fader. Det er således bestemt. Det er naturens orden."

Med denne virkningsfulde slutningsreplik åbnede han rådmandens brev og læste det.

"Meget høfligt og opmærksomt, må jeg sige!" udbrød sir Joseph. "Mylady, rådmanden er så forekommende at minde mig om, at han har haft "den store ære" – han er meget god – at have

truffet sammen med mig hos vor fælles ven bankier Deedles, og viser mig den artighed at spørge, om det ville være mig behageligt at få Will Fern arresteret."

"Overordentlig behageligt!" svarede mylady Bowley. "Han er den værste af dem alle! Han har stjålet, vil jeg håbe?"

"Nej, nej," svarede sir Joseph og kikkede i brevet, "ikke lige det, skønt det er ikke langt fra. Han var kommet her til London, som det lader, for at søge arbejde – for at forsøge sin lykke – det er hans forklaring – og da han blev truffet om natten sovende i et skur, blev han anholdt og næste morgen ført for rådmanden. Rådmanden bemærker – meget rigtigt – at han har besluttet at sætte en stopper for den slags ting, og hvis det kunne være mig behageligt, at der blev sat en stopper for Will Fern, vil det være ham en fornøjelse at tage ham under behandling."

"Lad der endelig blive statueret et eksempel på ham," sagde mylady. "I fjor vinter, da jeg havde indført nådling og snørehulsarbejde blandt karlene og drengene i landsbyen som en pæn aftensyssel og ladet de ord:

Tilfredshed skænk os i vor stand,
beskærm, o Gud, vor herremand;
lad til vort brød ej fattes vand,
så vi os alle glæde kan,

sætte i musik efter det ny system, for at de kunne synge dem ved deres arbejde, tog denne samme Fern – jeg ser ham endnu – til hatten og sagde: "Jeg beder ydmygt om forladelse, mylady, men er der dog ikke nogen forskel mellem mig og en stor pige?" Jeg ventede det naturligvis; hvem kan vente sig andet end uforskammethed og utaknemmelighed af den klasse

mennesker? Men det kommer ikke sagen ved. Sir Joseph, statuer et eksempel på ham!"

"Hm!" Sir Joseph rømmede sig. "Mr. Fish, vil De have den godhed at høre efter -"

Mr. Fish tog øjeblikkelig sin pen og skrev efter sir Josephs diktat.

"I fortrolighed. Højstærede! Jeg er Dem særdeles forbunden for Deres artighed med hensyn til denne mand, William Fern, om hvem jeg desværre ikke kan sige noget godt. Jeg har altid betragtet mig som hans ven og fader, men har – som det desværre så ofte er tilfældet – kun fået utaknemmelighed og idelig modstand mod mine planer til løn derfor. Han er et uroligt, oprørsk hoved. Hans fortid tåler ikke at blive set efter i sømmene. Intet kan formå ham til at være lykkelig, uagtet han kunne være det. Under disse omstændigheder forekommer det mig, tilstår jeg, at når han atter møder for Dem – hvilket han, som De skriver, lovede at gøre i morgen, for at De kunne få tid til at søge oplysninger, og i den henseende tror jeg, at man kan stole på ham – ville en anholdelse af ham – på kort tid som løsgænger være en velgerning mod samfundet og et gavnligt eksempel i et land, hvor eksempler er så højst nødvendige, både for deres skyld, som i medgang og modgang er de fattiges venner og fædre, og af hensyn til denne, i almindelighed talt, vildledte klasse selv. Jeg forbliver o. s. v."

"Det ser ud," bemærkede sir Joseph, da han havde underskrevet dette brev, og mens mr. Fish var ved at forsegle det, "som om dette virkelig havde været forud bestemt. Ved årets slutning gør jeg mine bøger op og afslutter mit regnskab selv med William Fern!"

Traveren, der for længe siden havde fået et tilbagefald og var yderst forknyt, trådte frem med et ynkeligt ansigt for at tage mod brevet.

"Vil De hilse og takke," sagde sir Joseph. "Stop!"

"Stop!" gentog mr. Fish.

"De har måske," sagde sir Joseph i en orakelmæssig tone, "hørt nogle bemærkninger, som jeg har ladet falde om det højtidelige tidspunkt, hvortil vi er kommet, og den pligt, som byder os at ordne vore sager og være forberedte på alt. De vil have bemærket, at jeg ikke skyder mig ind under min ophøjede stilling i samfundet, men at mr. Fish – den herre der – har en bankbog ved siden af sig og i virkeligheden er her til stede, for at jeg kan have mine papirer i orden, inden det ny år oprinder, og begynde forfra på en frisk! Kan De, min ven, nu lægge hånden på hjertet og sige, at De også har truffet Deres forberedelser til det ny år?"

"Jeg er bange for, sir," stammede Traveren og så bønligt på ham, "at jeg er kommet lidt – lidt til agters."

"Til agters!" gentog sir Joseph Bowley i en frygtelig tydelig tone.

"Jeg er bange for, sir," stammede Traveren, "at jeg skylder mrs. Chickenstalker en ti eller tolv shillings."

"Mrs. Chickenstalker?" gentog sir Joseph i samme tone som før.

"En butik, sir," udbrød Toby, "hvor de handler med alt muligt. Og så er vi også lidt – lidt skyldige på huslejen, men kun ganske lidt, sir. Vi burde rigtignok ikke være i den gæld, men det har virkelig knebet hårdt for os."

Sir Joseph så på sin frue, på mr. Fish og på Traveren, den ene efter den anden, to gange hele rækken igennem, og gjorde derpå en fortvivlet bevægelse med begge hænder på én gang, som om han opgav det hele.

"Hvor kan dog en mand – selv om han hører til dette letsindige, trodsige folkefærd – en gammel mand med grå hår på sit hoved, se det ny år i ansigtet, når hans sager er i en sådan tilstand? Hvorledes kan han lægge sig i sin seng om aftenen og stå op igen om morgenen og – der!" sagde han, idet han vendte Traveren ryggen. "Tag brevet; tag brevet!"

"Jeg ville af mit ganske hjerte ønske, at det var anderledes, sir," sagde Traveren, ivrig efter at undskylde sig, "men vi have haft så megen modgang."

Da sir Joseph imidlertid vedblev at gentage sit: "Tag brevet, tag brevet!" og mr. Fish ikke alene sagde det samme, men tillige gav opfordringen yderligere eftertryk ved at pege på døren, var der intet andet for ham at gøre end at bukke og forlade huset. Og ude på gaden trykkede stakkels Toby sin slidte, gamle hat dybt ned over øjnene for at skjule den sorg, han følte over intet steds at kunne få hold på det ny år.

Han skød ikke engang hatten i vejret for at se op til klokketårnet, da han på tilbagevejen kom til den gamle kirke. Af gammel vane blev han stående der et øjeblik og mærkede, at det begyndte at blive mørkt, og at tårnet hævede sig utydeligt og med svage omrids højt op i den uklare luft. Han vidste også, at klokkerne straks ville begynde at ringe, og at de på denne tid lød for hans indbildning som stemmer fra skyerne. Men han skyndte sig derfor kun så meget mere med at besørge rådmandens brev og komme af sted, førend de begyndte; for

han var bange for at høre dem føje "venner og fædre, venner og fædre," til det omkvæd, de sidst havde kimet.

Toby udrettede derfor sit ærinde så hurtigt som mulig og begyndte at trave hjemad. Men om skylden nu lå i hans gang, der i bedste fald egnede sig temmelig dårligt til en befærdet gade, eller hos hans hat, der ingenlunde gjorde den bedre, så varede det ikke ret længe, før han løb mod en person og fik sådan et stød, at han tumlede midt ud på gaden.

"Jeg beder meget om forladelse!" sagde Traveren, idet han i stor forvirring tog sin hat op og stak hovedet ind i den bikube, som dannedes af hatten og det løsrevne fo'r. "Jeg vil ikke håbe, at jeg har gjort Dem skade?"

Hvad det angik at gøre nogen skade, da var Toby ikke ubetinget en sådan Samson, at der ikke var langt større sandsynlighed for, at han selv var kommet til skade, og han var da også fløjet ud på gaden som en fjerbold. Men han havde ikke des mindre så høje tanker om sine egne kræfter, at han var alvorlig bekymret for den fremmede person og atter sagde:

"Jeg vil ikke håbe, at jeg har gjort dem skade?"

Manden, som han var tørnet imod, en solbrændt, kraftig mand, der så ud til at være fra landet og havde gråsprængt hår og en ru hage, stirrede et øjeblik på ham, som om han havde ham mistænkt for, at han ville lave løjer med ham. Men overtydet om hans oprigtighed, svarede han:

"Nej, min ven! De har ingen skade gjort mig,"

"Og barnet heller ikke, vil jeg håbe?" sagde Traveren.

"Nej, barnet heller ikke," svarede manden. "Tak skal De have."

Med disse ord kastede han et blik på en lille sovende pige, han havde på armen, og gik langsomt videre, idet han skyggede

for hendes ansigt med den lange ende af det dårlige tørklæde, han havde om halsen.

Den tone, hvori han havde sagt: "Tak skal De have," rørte Traverens hjerte. Han var så udmattet og øm i fødderne og så tilsølet af sin vandring og så sig så forladt og fremmed om, at det var en trøst for ham at kunne takke nogen, lige meget, om det var for aldrig så lidt. Toby stod og stirrede efter ham, mens han traskede tungt af sted med barnets arm klynget fast om sin hals.

På denne skikkelse med de udtrådte sko – nu kun rene skygger og genfærd af sko – de plumpe lædergamacher, den simple bluse og den bredskyggede side hat og på barnets arm, der klyngede sig om skikkelsens hals, stod Toby og stirrede, blind for alt andet i hele gaden.

Førend vandringsmanden tabte sig i mørket, standsede han og syntes, idet han så sig om og bemærkede, at Traveren endnu stadig stod på det samme sted, at vakle imellem, om han skulle vende om eller gå videre. Efter først at have gjort det ene og så det andet, gik han tilbage, og Traveren kom ham i møde på halvvejen.

"De kan måske sige mig," sagde manden med et mat smil, "og kan De, er jeg vis på, at De også vil, og jeg vil hellere spørge Dem, end nogen anden – hvor bor rådmand Cute?"

"Tæt herved," svarede Toby. "Jeg skal med fornøjelse vise Dem hans hus."

"Jeg skulle have mødt for ham i morgen på et andet sted," sagde manden, idet han fulgte med Toby, "men jeg kan ikke udholde at være mistænkt og længes efter at rense mig så jeg

frit kan søge at tjene mit brød – hvor ved jeg ikke. Derfor vil han måske tilgive, at jeg søger ham i hans hjem i aften."

"Det er dog vel aldrig muligt," udbrød Toby studsende, "at Deres navn er Fern?"

"Hvad?" råbte den anden og vendte sig forbavset om imod ham.

"Fern, Will Fern!" sagde Toby.

"Jo, det er mit navn," svarede den anden.

"Så gå for Himlens skyld ikke til ham!" udbrød Traveren, idet han greb ham i armen og så sig forsigtigt om, "gå ikke til ham! Han vil sætte en stopper for Dem, så sandt som jeg står her. Nej, følg op med ad denne smøge, så skal jeg sige Dem, hvad jeg mener. Gå ikke til ham!"

Hans ny bekendt så på ham, som om han anså ham for gal, men fulgte ikke des mindre med ham. Da de var kommet hen på et sted, hvor de ikke kunne blive bemærket, fortalte Traveren ham, hvad han vidste, hvilket skudsmål han havde fået, og alt, hvad dermed stod i forbindelse.

Genstanden for hans fortælling hørte på den med en rolighed, der overraskede ham. Han hverken modsagde eller afbrød den en eneste gang. Nu og da nikkede han, snarere, som det lod, for at bekræfte en gammel og forslidt historie end for at gendrive den, og skød et par gange sin hat i vejret og fo'r med sin fregnede hånd hen over en pande, hvori hver fure, han havde pløjet, syntes at have afpræget sit billede i det små. Men andet gjorde han ikke.

"I hovedsagen er det sandt nok, mester," sagde han. "Hist og her kunne jeg vel sagtens sigte lidt klinte fra hveden, men lad det kun være, som det er. Hvad er så det hele? Jeg har stået i

vejen for hans planer, det har været min ulykke. Jeg kan ikke gøre for det; jeg ville gøre det samme i morgen. Og hvad skudsmålet angår, så skal disse fine folk altid vende og dreje det på alle ender og kanter og have det så rent og pletfrit, førend de vil hjælpe os med så meget som et eneste godt ord! Nå, jeg vil håbe, at De ikke mister Deres gode navn og rygte så let som vi, for i så fald er Deres liv sandelig strengt nok og ikke værd at holde på. Hvad mig selv angår, mester, da har jeg aldrig med denne hånd" – her strakte han den ud for sig – "taget, hvad der ikke hørte mig til, eller holdt den tilbage fra arbejde, hvor hårdt og dårligt betalt det også var. Den, der kan nægte det, må have lov til at hugge den af! Men når jeg ikke kan ernære mig som en menneskelig skabning ved mit arbejde; når min føde er så ussel, at jeg sulter både hjemme og ude; når jeg ser et helt arbejdsomt liv begynde på den måde, blive ved på den måde og ende på den måde uden mindste udsigt til forandring eller forbedring, da siger jeg til de fine folk: Bliv mig fra livet! Lad min hytte være i fred. Mine døre er mørke nok, uden at I behøve at gøre dem endnu mørkere. Forlang ikke, at jeg skal komme op på herregården for at deltage i stadsen, når der skal holdes fødselsdag og smukke taler og alt sådan noget. Spil I jeres komedier og mor jer uden mig; det er jer hjertelig vel undt. Vi har ikke noget med hinanden at gøre. Lad mig bare skøtte mig selv!"

Da han nu så, at den lille pige, han havde på armen, havde slået øjnene op og så sig forundret om, afbrød han sig selv for at hviske hende et par kælenavne i øret og satte hende ned ved siden af sig. Idet han derpå langsomt viklede en af hendes lange

fletninger som en ring omkring sin grove pegefinger, mens hun klyngede sig til hans støvede ben sagde han til Traveren:

"Jeg tror ikke, at jeg af naturen er stridig, og jeg er let at tilfredsstille, det ved jeg. Jeg bærer ikke nag til nogen af dem; jeg forlanger kun at leve som en af den Almægtiges skabninger, men det kan og det gør jeg ikke, og derfor er der gravet en grav imellem mig og dem, som kan og som gør det. Og der gives flere som jeg. De kan lettere tælle dem i hundrede- og tusindvis end én for én."

Traveren vidste, at han sagde sandt dermed, og rystede på hovedet, som om han ville bekræfte det.

"På den måde har jeg fået et dårligt navn," sagde Fern, "og jeg får sagtens ikke noget bedre, er jeg bange for. Det er jo ikke tilladt at være utilfreds, og jeg er utilfreds, skønt Gud skal vide, at jeg hellere ville være glad i mit sind, når jeg bare kunne. Nå, jeg ved ikke om denne rådmand kunne gøre mig stor skade ved at sætte mig i arrest; men når jeg ikke har en ven til at lægge et godt ord ind for mig, vil han måske gøre det, og De ser –!" Her pegede han ned på barnet.

"Hun har et dejligt ansigt," sagde Toby.

"Å ja," svarede den anden med dæmpet stemme, idet han med begge hænder blidt vendte barnets ansigt op mod sit eget og så vist på det. "Det har jeg mange gange tænkt på. Jeg har tænkt på det, når min skorsten var ganske kold og mit madskab ganske tomt. Jeg tænkte på det forleden nat, da vi blev grebet som to tyve. Men de – de skulle ikke alt for ofte være så hårde mod det lille ansigt, skulle de vel, Lilian? Det er ikke ret af dem at handle således med et menneske!"

Han dæmpede sin stemme så meget og betragtede hende med så alvorligt og påfaldende et udtryk, at Toby for at give hans tankers strøm en anden retning spurgte ham, om hans kone levede.

"Jeg har aldrig været gift," svarede han og rystede på hovedet. "Hun er min broderdatter, et forældreløst barn og ni år gammel, skønt man næppe skulle tro det, men nu er hun træt og udmattet, fattigvæsenet seks mile fra det sted, hvor vi bor, ville have taget sig af hende og spærret hende inde imellem fire vægge – således som det tog sig af min gamle fader, da han ikke kunne arbejde længere, skønt det ikke var længe, at han lå dem til byrde; men jeg tog hende til mig, og siden har hun stadig været hos mig. Hendes moder havde engang en veninde her i London, og vi ville nu se at finde hende og også se, om vi kunne få arbejde; men London er en stor by. Men det er lige meget; des bedre plads har vi til at røre os, Lilly!"

Idet han mødte barnets øjne med et smil, som rørte Toby mere end tårer, trykkede han hans hånd.

"Jeg ved ikke engang Deres navn," sagde han, "men jeg har uforbeholdent åbnet mit hjerte for Dem, da jeg har god grund til at være Dem taknemmelig. Jeg vil følge Deres råd og undgå denne -"

"- dommer," tilføjede Toby.

"Ah," sagde han – "nå, det er sådan De kalder ham. Denne dommer. Og i morgen vil jeg prøve på, om lykken er mig bedre et eller andet sted i nærheden af London. God nat. Glædeligt nytår!"

"Bliv," råbte Toby og greb hans hånd, da han ville til at trække den til sig. "Bliv! Det ny år kan aldrig blive glædeligt for mig,

hvis jeg lader barnet og Dem gå således fra mig, uden at De ved, hvorhen De skal vende dem, og uden at De har tag over hovedet. Jeg er kun en fattig mand og har kun en fattig lejlighed; men jeg kan sagtens huse Dem én nat uden at det gør mig noget. Følg hjem med mig! Denne vej! – Lad mig bære hende!" udbrød Toby og løftede barnet op. "En sød unge! Jeg kunne bære hende, om hun også var tyve gange så tung, uden at jeg skulle mærke det. Sig mig, om jeg går for stærkt. Jeg er rask til bens, det har jeg altid været!" Traveren sagde dette, idet han gjorde seks af sine travende skridt for hvert af sin trætte ledsagers, mens hans tynde ben rystede under den byrde, han bar.

"Men hun er jo så let," sagde Traveren og travede i sin tale såvel som i sin gang; for han kunne ikke lide at blive takket og var bange for selv den mindste pause; "så let som en fjer, lettere end en påfuglefjer – meget lettere. Her kommer vi, og hej, hvor det går! Omkring det første hjørne til højre, farbroder Will, forbi pumpen og op ad gaden til venstre lige over for værtshusholderen. Her kommer vi, og hej, hvor det går! Over med Dem på den anden side, farbroder Will, og tag Dem i agt for kagekonen på hjørnet. Her kommer vi, og hej, hvor det går! Langs med stalden, farbroder Will, og stands ved den sorte dør, hvor der står "T. Veck, bybud" malet på et bræt, og nu er vi der, og her kommer vi, og hej, hvor det går, og kommer bag på dig, min velsignede Meg!"

Med disse ord satte Traveren ganske åndeløs barnet ned på gulvet foran sin datter. Den lille gæst så én gang på Meg, og da hun følte, at hun trygt kunne forlade sig på alt, hvad der stod at læse i dette ansigt, kastede hun sig i hendes arme.

"Her kommer vi, og hej, hvor det går!" råbte Traveren og løb pustende og stønnende omkring i stuen. "Hejda, farbroder Will, der er jo ild i kaminen, ser De nok! Hvorfor kommer De ikke hen til ilden? Å, hej, hvor det går! Men min søde, velsignede Meg, hvor er kedlen? Nå, der er den, og den skal komme til at koge i en fart!"

Traveren havde virkelig fået fat i kedlen under sin vilde jagt og satte den nu på ilden, mens Meg, der havde sat barnet på en stol i en varm krog, lagde sig på knæ foran hende og trak hendes sko af og tørrede hendes våde fødder med et klæde. Ja, og hun smilede samtidig til Toby – så venligt, så muntert, at Toby kunne have velsignet hende, som hun lå der; for da de kom ind, havde han set, at hun sad ved kaminen og græd.

"Men, fader," sagde Meg, "jeg tror, du er rent fra det i aften! Jeg gad vide, hvad klokkerne ville sige. De stakkels små fødder, hvor de er kolde!"

"Å, nu er de varmere!" Udbrød barnet. "Nu er de ganske varme!"

"Nej, nej," sagde Meg, "vi har ikke nær tørret dem nok. Kom lad os skynde os, lad os skynde os, og når vi er færdige med dem, vil vi rede det våde hår, og når det er gjort, vil vi bringe lidt farve i det stakkels blege ansigt med noget rent vand; og når det er gjort, ville vi være så glade og lystige og fornøjede -"

Hulkende klyngede barnet sig om hendes hals, kærtegnede hendes smukke kind med sin hånd og sagde: "Å Meg! Å kære Meg!"

Tobys velsignelse kunne ikke have udrettet mere. Hvad kunne vel det?

"Men fader!" udbrød Meg efter en pause.

"Her er jeg, og hej, hvor det går, lille ven!"

"Du min Gud og skaber!" udbrød Meg. "Han er helt fra det! Han har jo lagt det søde barns hat på kedlen og hængt låget bag døren!"

"Jeg gjorde det ikke med vilje, min snut," sagde Traveren og rettede hurtigt denne fejltagelse. "Hør engang, lille Meg!"

Meg så hen på ham og bemærkede, at han ofte havde stillet sig bag ved deres mandlige gæsts stol, hvor han med mange gådefulde fagter rakte den sixpence, han havde tjent, i vejret.

"Da jeg kom ind," sagde Traveren, "så jeg et lod te ligge et sted ude på trappegangen, og jeg er temmelig vis på, at der lå et stykke røget flæsk ved siden af. Men da jeg ikke rigtig kan huske, hvor det var, vil jeg selv gå ud og søge efter det." Med denne uransagelige list forsvandt Toby for at købe de omtalte levnedsmidler mod kontant betaling hos mrs. Chickenstalker, og kom kort efter tilbage, foregivende, at han ikke straks havde kunnet finde dem i mørket.

"Men jeg fandt dem dog til sidst," sagde Toby og satte tetøjet frem. "Det var rigtigt nok! Jeg var temmelig vis på, at det var te og en skive flæsk. Og det er det også. Vil du lave te, min søde Meg, mens din uværdige fader rister flæsket, så skal vi straks være færdige. – Det er en ejendommelighed hos mig," vedblev Toby, idet han ved hjælp af ristegaflen gav sig i færd med sin madlavning, "en ejendommelighed, som er vel kendt for mine venner, at jeg selv ikke bryder mig det ringeste om ristet flæsk eller te. Jeg kan godt lide at se andre folk gøre sig til gode med disse ting," sagde Toby meget højt for ret at lægge sin gæst disse ord på sinde, "men selv kan jeg ikke døje dem."

Ikke des mindre indsugede Traveren lugten af det brasende flæsk – ah! – som om han syntes ganske godt om den, og da han skænkede det kogende vand på tepotten, så han med forelskede blikke ned i den hyggelige kedels dyb og lod den duftende damp hvirvle omkring hans næse og indhylle hans hoved og ansigt i en tyk sky. Men desuagtet hverken spiste eller drak han, undtagen lige i begyndelsen en eneste mundfuld for en forms skyld, som han syntes at nyde med umådeligt velbehag, skønt han erklærede, at han ikke brød sig det mindste derom.

Nej. Traveren havde nok i at se Will Fern og Lilian spise og drikke, og det samme var tilfældet med Meg. Og aldrig have tilskuere ved en festmiddag i City eller et gallataffel ved hoffet fundet så høj en nydelse i at se andre gøre sig til gode, om det så var en monark eller en pave, som disse to fandt i at se til den aften. Meg smilede til Traveren, og Traveren lo til Meg. Meg rystede på hovedet og lod, som om hun klappede i hænderne for at applaudere Traveren; Traveren meddelte Meg pantomimisk en uforståelig beretning om, hvorledes og hvornår og hvor han havde truffet deres gæster, og de var lykkelige, meget lykkelige.

"Og dog," tænkte Toby sørgmodigt, idet han iagttog Megs ansigt, "det bryllup er gået over styr, kan jeg se!" – "Nu skal jeg sige Dem noget," sagde Toby efter teen. "Den lille, hun skal sove hos Meg, ved jeg."

"Hos den rare Meg!" udbrød barnet og kærtegnede hende. "Hos Meg."

"Det var ét," sagde Toby. "Og det skulle ikke undre mig, om hun gav Megs fader et kys, ikke sandt? – Jeg er Megs fader."

Toby blev umådelig henrykt, da barnet frygtsomt nærmede sig ham og, efter at have kysset ham, atter vendte tilbage til Meg.

"Hun er så forstandig som Salomon. Hej, hvor det går, og her kommer vi – nej vi gør ikke – det var ikke det, jeg mente – jeg – hvad var det nu, jeg ville sige, min velsignede Meg?"

Meg så på deres gæst, som støttede sig på hendes stol og med bortvendt ansigt klappede barnets hoved, der lå halvt skjult i hendes skød.

"Ja vist så," sagde Toby. "Jeg ved ikke, hvorledes det er, jeg sidder og vrøvler her i aften. Jeg tror, jeg har en skrue løs! Følg De med mig, Will Fern. De er dødtræt og udaset og trænger til hvile. Følg De med mig."

Manden stod stadig i samme stilling, støttet til Megs stol og med bortvendt ansigt, og vedblev at lege med barnets lokker. Han sagde intet, men i hans hårde, grove fingre, der forvildede sig i barnets lyse hår, lå der en veltalenhed, som sagde nok.

"Ja, ja," sagde Toby, idet han ubevidst besvarede, hvad han så udtrykt i sin datters ansigt. "Tag hende med dig, Meg. Bring hende til sengs. Så, nu skal jeg vise Dem, hvor De skal ligge, Will. Det er ikke ligefrem noget fint sted, kun et loft, men at have et loft, siger jeg altid, er en af de største bekvemmeligheder ved at bo i en staldbygning, og indtil vognskuret og stalden her bliver lejet ud til en bedre lejer, bor vi billigt her. Der er masser af frisk hø deroppe, som hører en af naboerne til, og rent er der, for Meg holder selv rent der oppe. Op med hovedet! Ikke forknyt! Man må altid begynde det ny år med frisk mod!"

Efter at hånden havde sluppet barnets hår, var den sunket skælvende ned i Tobys, og mens Toby lod munden løbe i et væk, ledte han ham ud så kærligt og så let, som om han selv havde været et barn.

Han kom tilbage før Meg og lyttede et øjeblik ved døren til hendes kammer ved siden af. Han hørte barnet fremmumle en enfoldig bøn, førend hun lagde sig til at sove, og efter at hun havde bedt for Meg – "den søde, søde Meg," således lød hendes ord – hørte Toby hende standse og spørge om hans navn.

Det varede lidt, inden den lille tossede gamle krabat kunne fatte sig så meget, at han kunne lægge ilden til rette og flytte sin stol hen til det varme arnested. Men da han havde gjort dette og pudset lyset, tog han sin avis op af lommen og begyndte at læse; i begyndelsen ligegyldig, idet han lod øjnene løbe flygtigt op og ned ad spalterne, men meget snart med alvorlig og sørgmodig opmærksomhed.

For det samme frygtelige blad gav atter Tobys tanker den retning, de havde haft den hele dag, og som dagens tildragelser havde afstukket så skarpt og tydeligt. Hans deltagelse for de to fremmede havde for en tid bragt ham til at tænke på andre og glædeligere ting; men efter at han atter var blevet ene og læste om folkets forbrydelser og voldshandlinger, hensank han i sine tidligere grublerier.

I denne stemning stødte han på en beretning – og det var ikke første gang, han havde læst noget lignende – om et fruentimmer, som i fortvivlelse havde lagt hånd, ikke alene på sit eget, men også på sit spæde barns liv, en forbrydelse, som han, hvis sjæl var opfyldt af kærlighed til Meg, betragtede som

så gruopvækkende og oprørende, at han lod bladet falde og sank bagover på stolen, lammet af rædsel.

"Unaturligt og grusomt!" udbrød Toby. "Unaturligt og grusomt! Kun mennesker, som er onde i hjertet, er født onde og intet har at gøre på Jorden, kunne begå sådanne gerninger. Det er alt for sandt, hvad jeg har hørt i dag; alt for rigtigt, alt for bevisligt. Vi er onde!"

Klokkerne optog ordene så pludseligt – brød ud i et væld af toner så høje, klare og klangfulde, at det var som de skulle vælte ham ned af stolen.

"Toby Veck, Toby Veck, vi venter på dig, Toby! Toby Veck, Toby Veck, vi venter på dig, Toby! Kom og besøg os, kom og besøg os! Slæb ham op til os, slæb ham op til os! Jag og plag ham, jag og plag ham! Forstyr hans søvn, forstyr hans søvn! Toby Veck, Toby Veck, døren står på vid gab, Toby! Toby Veck, Toby Veck, døren står på vid gab, Toby! -" hvorpå de atter begyndte forfra med deres indtrængende kalden, så at selve murstenene og kalken i væggene syntes at runge.

Toby lyttede. Indbildning, indbildning! Hans anger over at være løbet bort fra dem den eftermiddag! Nej, nej! Aldeles ikke! Atter og atter – en halv snes gange – stadig det samme. "Jag og plag ham, jag og plag ham! Slæb ham op til os, slæb ham op til os!" klang det øredøvende over hele byen!

"Meg," sagde Toby sagte, idet han bankede på hendes dør. "Hører du noget?"

"Jeg hører klokkerne, fader. De er rigtignok meget højrøstede i aften."

"Sover hun?" spurgte Toby som et påskud for at se ind.

"Så fredeligt og trygt! Men jeg kan dog ikke gå fra hende endnu. Se, hvor hun holder mig i hånden!"

"Meg," hviskede Toby, "hør hvad klokkerne siger!"

Hun lyttede med ansigtet hele tiden vendt mod ham. Men der kom ingen forandring i det; hun forstod dem ikke.

Toby trak sig tilbage, satte sig igen ved kaminen og lyttede på ny. Han blev siddende således en lille stund. Det var ikke til at holde ud; de tog på veje, så det var frygteligt.

"Står døren til tårnet virkelig åben?" sagde Toby, idet han hurtigt lagde sit forklæde til side, men slet ikke tænkte på sin hat, "hvad skulle så vel hindre mig fra at gå derop og overbevise mig? Er den lukket, behøver jeg intet andet bevis. Det er nok."

Idet han listede sig ud på gaden, var han temmelig vis på, at han ville finde døren til tårnet låset og lukket; for han kendte den godt og havde så sjældent set den åben, at han ikke kunne mindes, at det havde været tilfældet mere end tre gange i alt. Det var en lav, buet indgang uden for kirken i en mørk krog bag en pille, og den var forsynet med sådanne store jernhængsler og en så uhyre lås, at der var mere hængsler og lås, end der var dør.

Men hvor stor var ikke hans forbavselse, da han, idet han kom barhovedet hen til kirken og stak hånden ind i den mørke krog med en vis gru for, at den skulle blive grebet, og med en gysende tilbøjelighed til at trække den tilbage igen, mærkede, at døren, som var til at åbne ud efter, virkelig stod på klem!

I sin første overraskelse tænkte han på at gå hjem igen eller at hente et lys eller at få en til at gå med ham; men hans mod kom ham øjeblikkelig til hjælp, og han besluttede at gå ene op i tårnet.

"Hvad er der at være bange for?" sagde Traveren. "Det er jo en kirke? Desuden er ringerne der måske og har glemt at lukke døren."

Han gik altså ind og famlede sig frem som en blind mand; for der var ganske mørkt og ganske stille, da klokkerne var forstummede.

Støvet fra gaden var føget ind i krogen, som derved var blevet så blød og fløjlsagtig under fødderne, at der selv deri var noget uhyggeligt. Den smalle trappe var så tæt ved døren, at han straks snublede over den, og da han havde lukket døren i ved at støde til den med foden, så at den svingede tilbage og faldt tungt i, kunne han ikke lukke den op igen.

Dette var imidlertid en grund mere til at gå videre. Toby famlede sig frem og gik videre, opad, opad og rundt og rundt og opad, opad, højere, højere, højere op!

Det var en ubehagelig trappe til således at skulle famle sig frem på, så lav og så smal, at hans famlende hånd hele tiden rørte ved noget, der så ofte lignede et menneske eller en spøgelsesagtig skikkelse, som stod oprejst og gjorde plads for ham, for at han kunne gå forbi, uden at opdage noget, at han strøg med hånden op ad den glatte mur for at søge efter et ansigt, eller ned ad den for at søge efter et par fødder, mens en isnende kulde udbredte sig over hele hans legeme. To eller tre gange afbrød en dør eller en fordybning den ensformige flade, og da syntes den at blive til et gab, lige så bredt som hele kirken, og han blev til mode, som om han var på randen af en afgrund og skulle styrte hovedkulds ned i den, indtil han atter kom til at røre ved væggen.

Stadig opad, opad og rundt og rundt og opad, opad, højere, højere, højere op!

Endelig begyndte den trykkende og kvælende atmosfære at blive friskere; lidt efter blev der helt luftigt, og lidt efter igen blæste det så stærkt, at han næppe kunne holde sig på benene. Men han nåede hen til et buet tårnvindue, som gik ham til brystet, og idet han holdt sig fast, så han ned på tagryggene, de rygende skorstene og den forvirrede, udviskede masse af lys, alt æltet sammen i en dej af tåge og mørke – hen mod det sted, hvor Meg sad og undrede sig over, hvor han vel kunne være, og måske kaldte på ham.

Det var det sted, hvor ringerne havde deres plads. Han havde fået fat i en af de tjavsede tovender, som hang ned gennem åbningerne i loftets egeplanker. I det første øjeblik gav det et sæt i ham, da han troede, at det var hår, og så kom han til at skælve ved den blotte tanke om, at han kunne komme til at vække den dybe klokke. Klokkerne selv var højere oppe. Og højere op famlede Toby sig, drevet frem af den trolddom, som havde grebet ham. Nu var der kun stiger, og opstigningen var meget besværlig; for der var stejlt og ikke synderlig godt fodfæste.

Opad, opad og klatre og kravle; opad, opad, højere, højere, højere op!

Indtil han, idet han steg op gennem gulvet og standsede med hovedet et lille stykke oven for dets bjælker, var nået til klokkerne. Det var knap nok, at han kunne skelne deres vældige omrids i mørket; men der hang de, skyggeagtige, skumle og tavse.

En knugende følelse af frygt og forladthed overfaldt ham øjeblikkelig, idet han kravlede ind i denne skyhøje kede af sten og metal. Alt løb rundt for ham; han lyttede og opløftede derpå et vildt "holla!"

"Holla!" gentog ekkoet langsomt og sørgmodigt.

Svimmel, forvirret, åndeløs og forskrækket så Toby sig om med stirrende blikke og faldt i afmagt.

Tredje kvarter

Sorte er de rugende skyer og urolige de dybe vande, når tankens hav begynder at svulme efter et blikstille og give slip på sine døde. Sælsomme, vilde uhyrer stiger som uformelige misfostre op af dybets moderskød; de enkelte dele og former af forskellige ting flyder sammen og blandes ved tilfældets spil, og hvornår, hvorledes og gennem hvilke vidunderlige overgangsstadier de atter udsondres, og de sjælelige indtryk og forestillinger igen antager deres sædvanlige form og vågner til nyt liv, formår intet menneske at sige, skønt hvert menneske hver dag er et gemme for dette det store mysteriums forbillede.

Således er det også en umulighed at sige, hvornår og hvorledes det nattesorte kirketårns mørke forvandledes til skinnende lys; hvornår og hvorledes det øde tårn befolkedes med myriader af skikkelser; hvornår og hvorledes det hviskende udtalte "jag og plag ham", der klang som en ensformig tone gennem Tobys slummer eller afmagt, blev til en stemme, der råbte "forstyr hans søvn" i hans vågne øren; hvornår og hvorledes han ophørte med at have en tåget, forvirret forestilling om, at der var sådanne ting til, i forbindelse med en hærskare af andre, som ikke var til. Men vågen og stående oprejst på de planker, hvor han netop havde ligget, så han følgende overnaturlige syn:

Han så tårnet, hvortil hans fortryllede skridt havde ført ham, vrimle af dværgagtige alfer, ånder og nisser, som havde hjemme i klokkerne. Han så dem uophørlig hoppe, flyve, falde, myldre

ud fra klokkerne. Han så dem rundt omkring sig på gulvet, oven over sig i luften, klatre ned langs ad tovene, skue ned på sig fra de svære, jernbeslåede bjælker; kigge ind på sig gennem sprækkerne og glamhullerne i murene, vige længere og længere bort i større og større kredse ligesom krusningerne på vandet gøre plads for en vældig sten, der pludselig kommer plaskende ned iblandt dem. Han så dem i alle mulige skikkelser og former. Han så stygge, smukke, vanføre, velskabte. Han så unge, han så gamle, han så venlige, han så grumme, han så lystige, han så barske; han så dem danse og hørte dem synge; han så dem rive sig i håret og hørte dem hyle. Han så luften opfyldt af dem. Han så dem uafladeligt komme og gå. Han så dem glide nedad, svæve opad, sejle af sted langt borte, dale ned tæt ved, men alle rastløse og i voldsom bevægelse.

Granit og murværk, skifer og tagsten blev gennemsigtige for ham, så at han kunne se dem inde i husene. Han så dem pusle ved de sovendes senge. Han så dem trøste folk i deres drømme; han så dem tugte dem med knudrede svøber; han så dem hyle i deres øren; han så dem opføre den blideste musik ved deres hovedgærder; han så dem opmuntre nogle med fuglesang og blomsterduft; han så dem forstyrre andres ro med rædsomme ansigter, som de kastede hen på dem fra tryllespejle, som de havde i hånden.

Han så disse væsener, ikke alene blandt sovende, men også blandt vågne mennesker, i de mest forskellige roller og beskæftigede med ting, som ikke kunne forenes med hinanden. En så han spænde utallige vinger på for at forøge sin hurtighed, en anden belæsse sig med lænker og vægte for at formindske sin. Nogle så han dreje urvisere fremad, andre dreje dem

tilbage, og atter andre, der søgte at få uret til at stå helt stille. Her så han dem fremstille et bryllup, hist en jordefærd; i dette værelse en valghandling, i hint et bal, men overalt så han dem i rastløs, utrættelig bevægelse.

Fortumlet af dette mylder af vekslende og vidunderlige skikkelser og bedøvet af larmen fra klokkerne, der imens ringede uophørligt, klamrede Traveren sig til en træpille og vendte og drejede sit blege ansigt til alle sider, aldeles målløs af bestyrtelse.

Mens han stod og stirrede således, holdt klokkerne pludselig op. I samme nu foregik der en øjeblikkelig forvandling. Hele sværmen blegnede; skikkelserne sank sammen, deres hurtighed forlod dem; de søgte at flyve, men faldt døde ned og smeltede sammen med luften. De blev ikke afløst af nogen ny flok. En enkelt efternøler sprang temmelig rask ud fra toppen af den store klokke og kom også ned på benene; men han var død og borte, før han kunne vende sig om. Nogle få af det forrige selskab, der havde boltret sig i tårnet, blev, hvor de var, og snurrede endnu i nogen tid rundt, men blev for hver drejning utydeligere, færre og svagere og gik snart samme vej som de andre. Den sidste af dem alle var en lille pukkelrygget fyr; han var sluppet ind i en krog, som gav genlyd, hvor han snurrede sig rundt og i lang tid svævede ene i luften og viste en sådan udholdenhed, at han til sidst svandt ind til et ben og så til en fod, førend han helt fortrak; men omsider forsvandt også han, og så blev alt stille i tårnet.

Først da var det, at Toby i hver klokke så en skægget skikkelse af samme bygning og størrelse som klokken – ufatteligt! En skikkelse og klokken selv – en kæmpestor, alvorlig skikkelse,

som vogtede på ham med mørke blikke, mens han stod som naglet til gulvet.

Gådefulde og forfærdelige skikkelser! De hvilede ikke på noget, men vuggede sig i natteluften i tårnet og strakte deres dækkede og tilslørede hoveder op mod det dunkle loft, ubevægelige og skyggeagtige. Skyggeagtige og mørke, skønt han så dem ved et lys, der udgik fra dem selv – andet var der ikke – hver med sin tilhyllede hånd for sin spøgelsesagtige mund.

Han kunne ikke styrte sig vildt ned gennem åbningen i gulvet; for han havde helt mistet evnen til at røre sig. Ellers havde han gjort det – ja han ville hellere være sprunget på hovedet ned fra spidsen af spiret end skulle se dem stirre på sig med øjne, der ville have våget og vogtet, om så også øjestenene havde været taget ud af dem.

Atter og atter greb angsten og rædslen for det ensomme sted og den vilde, skrækkelige nat, som herskede der, ham lige som et genfærds hånd. Det, at han var så langt borte fra al hjælp, og at der imellem ham og den beboede jord var den lange, mørke, bugtede vej, hvor spøgelserne lurede på ham; at han var højt, højt oppe der, hvor han var blevet svimmel af at se fuglene flyve om dagen, afskåret fra alle gode mennesker, som på denne tid af døgnet lå og sov trygt hjemme i deres senge; alt dette løb ham koldt ned ad ryggen, og det var ikke kun som en indbildning, men en ren legemlig fornemmelse. Imidlertid var hans øjne og hans tanker fæstede på de årvågne skikkelser, som, skønt de adskilte sig fra alle andre skikkelser her i verden såvel ved det tætte mørke, der omhyllede dem, som ved deres udtryk, form og overnaturlige svæven oven over gulvet, ikke des

mindre var lige så tydelige at se som det svære egetræs-stillads med dets tværbjælker, stolper og støtter, som bar klokkerne. Dette stillads omgav dem med en hel skov af tilhugget egetømmer, blandt hvis krinkelkroge og fordybninger de holdt deres skumle, utrættelige vagt, ligesom mellem grenene i en udgået skov, der var blevet ødelagt, for at de der kunne drive deres kogleri.

Der gik et klagende vindstød – så koldt og gennemtrængende! – gennem tårnet. Idet det døde hen, talte den store klokke eller den store klokkes ånd.

"Hvad er dette for en gæst?" sagde den. Dens røst var dæmpet og dyb, og det forekom Toby, at den også lød fra de andre skikkelser.

"Jeg syntes, at klokkerne kaldte på mig!" sagde Toby og rakte bønfaldende hænderne i vejret. "Jeg ved knap selv, hvorfor jeg er her, eller hvorledes jeg er kommet herop. I mange år har jeg lyttet efter klokkerne. De har ofte opmuntret mig."

"Og du har takket dem?" sagde klokken.

"Tusinde gange!" råbte Toby.

"Hvorledes?"

"Jeg er en fattig mand," stammede Toby, "og har kun kunnet takke dem med ord."

"Og har du altid gjort det?" spurgte klokkens ånd. "Har du aldrig gjort os uret i ord?"

"Nej!" råbte Toby ivrigt.

"Aldrig gjort os skammelig, skændig, syndig uret, i ord?" vedblev klokkens ånd.

Toby var i begreb med at svare "aldrig!" Men han holdt inde og blev forvirret.

"Tidens røst," sagde ånden, "råber til mennesket: Gå fremad! Tiden er til, for at han skal gå fremad og forædles, for at han skal vinde større værd, større lykke, et bedre liv; for at han skal udnytte det tilmålte spand af tid til at skride frem mod dette mål, som blev sat der, da tiden og han begyndte. Århundreder af mørke, synd og vold er kommet og gået; utallige millioner har levet og lidt og er døde for at vise ham den vej, han skal følge. Den, som prøver på at få ham til at vende om eller at standse ham i hans gang, standser en mægtig maskine, som vil knuse den forvovne; og den øjeblikkelige standsning vil kun gøre den så meget mere vild og ubændig."

"Det har jeg aldrig gjort, det jeg ved af, sir," sagde Traveren. "Det må være sket ganske tilfældigt, hvis jeg har gjort det. Det kunne såmænd aldrig falde mig ind at gøre det!"

"Den," vedblev klokkens ånd, "som lægger tiden eller dens tjenere et klagesuk i munden over dage, som er blevet vejet og fundet for lette, og som har efterladt dybe spor deraf, som selv den blinde kan se – et klagesuk, der kun gavner den nærværende tid ved at vise menneskene, hvor meget den trænger til deres hjælp, når der gives folk, som kunne låne øre til dem, der sukker efter en sådan fortid – den, der gør dette, begår uret. Og den uret har du begået mod os, klokkerne."

Traverens første overdrevne frygt havde lagt sig, men han havde altid næret godhed for klokkerne og følt, at han stod i taknemmelighedsgæld til dem, og da han hørte, at han blev anklaget for at have fornærmet dem så blodigt, blev hans hjerte grebet af anger og sorg.

"Dersom De vidste," sagde Traveren og foldede med inderlighed sine hænder – "eller De ved det måske – dersom De

ved, hvor ofte De har holdt mig med selskab, hvor ofte De har opmuntret mig, når jeg har været forknyt; hvorledes De formelig var min lille datter Megs legetøj – næsten det eneste, hun har haft – den gang hendes moder døde, og hun og jeg blev ladt ene tilbage – så vil De ikke bære nag for et ubesindigt ords skyld!"

"Den, der i os klokker hører en eneste tone, som røber ringeagt eller endog kun ligegyldighed for den sorgbetyngede mængdes forhåbninger, glæder, smerter eller sorger; den, der hører os synge *amen* til nogen trosbekendelse, der afvejer menneskelige lidenskaber og følelser på en vægtskål, ligesom den afvejer de usle smuler, hvormed et menneske kan friste livet, så godt det formår, han begår uret imod os. Og den uret har du begået imod os!" sagde klokken.

"Ja, det er sandt!" sagde Toby. "Men tilgiv mig!"

"Den, der hører os stemme i med jordens usle kryb – med dem, som tramper på skibbrudne, sønderknuste hjerter, der var skabt til at hæves højere op, end sådanne døgnfluer kunne kravle eller kunne fatte," vedblev klokkens ånd, "den, der gør dette, begår uret imod os. Og den uret har du begået imod os."

"Ikke med forsæt," sagde Toby. "Af uvidenhed, ikke med forsæt!"

"Endelig og hvad der er det værste af alt," vedblev klokken, "den, der vender sine faldne og vanslægtede medskabninger ryggen; forstøder dem som udskud og ikke med medlidende øjne følger deres spor langs den uomgærdede afgrundsrand, hvor de faldt fra det gode – mens de i deres fald griber om nogle strå og smuler af denne forskertsede jord og endnu klamrer sig til dem, mens de ligge knuste og døende nede i dybet – begår

uret mod Gud og mennesker, mod tiden og evigheden. Og den uret har du begået!"

"Skån mig," udbrød Toby og faldt på knæ; "for Himlens skyld, skån mig!"

"Lyt!" sagde skyggen.

"Lyt!" sagde de andre skygger.

"Lyt!" sagde en klar og barnlig stemme, som Toby syntes, at han havde hørt engang før.

Orgelet lød svagt i kirken nedenunder. Efterhånden fik tonerne klang og fylde og steg op mod loftet og fyldte koret og skibet. Svulmende og brusende steg de opad, opad, højere, højere op, og fik de vældige egetræs-masser, de hule klokker, de jernbeslåede døre, de solide stentrapper til at dirre i deres inderste, indtil tårnets mure ikke længere kunne rumme dem, og de svang sig op mod himlen.

Intet under, at en gammel mands bryst ikke kunne rumme så vældig og mægtig en lyd. Fra dette svage fængsel brød den ud i en tårestrøm, og Toby holdt hænderne for ansigtet.

"Lyt!" sagde skyggen.

"Lyt!" sagde de andre skygger.

"Lyt!" sagde barnets stemme.

En højtidelig korsang lød op til ham i tårnet.

Det var en meget dæmpet og sørgelig melodi – en ligsalme; og idet Toby lyttede, hørte han sit barn blandt sangerne.

"Hun er død!" udbrød den gamle mand. "Meg er død! Hendes ånd kalder på mig. Jeg hører den!"

"Dit barns ånd begræder de døde, blander sig mellem de døde – døde forhåbninger, døde længsler, døde ungdomsdrømme," svarede klokken, "men hun lever. Lær en

levende sandhed af hendes liv. Lær af den, der står dit hjerte nærmest, hvor onde de onde er født. Se, hvorledes knop for knop og blad for blad bliver plukket af den fagreste stængel, og erfar, hvor nøgen og ussel den kan blive. Følg hende! Til fortvivlelse!"

Alle de skyggeagtige skikkelser udstrakte deres højre arm og pegede nedad.

"Klokkernes fe er din ledsager," sagde skikkelsen. "Gå! Den står bag ved dig!"

Toby vendte sig om og så – barnet! Det barn, Will Fern havde båret på gaden; det barn, som Meg endnu for kort siden havde våget over, mens det sov!

"Jeg bar hende selv i aften!" sagde Toby. "På mine egne arme!"

"Vis ham, hvad han kalder sig selv," sagde de mørke skikkelser alle som én.

Tårnet åbnede sig ved hans fødder. Han så ned og opdagede sin egen skikkelse ligge knust og ubevægelig ved dets fod.

"Ikke længer et levende menneske!" udbrød Toby. "Død!"

"Død!" sagde alle skikkelserne på én gang.

"Barmhjertige himmel! Og det ny år – "

"- forbi!" sagde skikkelserne.

"Hvad!" råbte han gysende. "Jeg tog fejl af vejen i mørket og kom uden for tårnet her og faldt ned – for et år siden?"

"For ni år siden!" svarede skikkelsen.

Idet de gav dette svar, tog de deres udstrakte arme til sig, og hvor deres skikkelser havde været, der var klokkerne nu.

Og de slog, da deres tid dertil atter var kommet. Og atter kom uhyre skarer af spøgelser til live; atter drev de deres

planløse færd ligesom før; atter blegnede de, da klokkerne tav, og svandt ind til intet.

"Hvem er de?" spurgte han sin vejviser. "Hvis jeg ikke er afsindig – hvem er de?"

"Klokkernes alfer, deres lyd i luften," svarede barnet. "De påtager sig de skikkelser og roller, som de dødeliges forhåbninger og tanker og de minder, som de har glemt, giver dem."

"Og du," sagde Toby vildt, "hvem er du?"

"Stille, stille!" svarede barnet. "Se her!"

I et fattigt, elendigt værelse og sysselsat med den samme slags broderiarbejde, han så mange, mange gange havde set hende bøjet over, viste Meg, hans egen dyrebare datter, sig for hans blik. Han gjorde sig ingen umage for at dække hendes ansigt med sine kys; han søgte ikke at trykke hende til sit ømtfølende hjerte: han vidste, at sådanne kærtegn ikke længere var til for ham. Men han holdt skælvende sit vejr og aftørrede de blændende tårer for at kunne betragte hende, alene for at kunne se på hende.

Ak, hvor forandret, hvor forandret! Hvor mat var det klare øjes lys ikke blevet! Hvor var kindens blomst ikke visnet! Skøn var hun, som hun altid havde været, men håbet, o, hvor var det friske håb, der havde talt til ham som en stemme?

Hun så op fra sit arbejde på en person, der sad tæt ved hende, og idet den gamle mand fulgte hendes øjne, fo'r han tilbage.

I denne voksne kvinde genkendte han hende ved det første øjekast. I det lange, silkebløde hår så han de selv samme lokker; omkring munden dvælede endnu barnets træk. Se! I øjnene,

som nu hæftede sig spørgende på Meg, lyste det samme blik, som havde ransaget dette ansigt, da han bragte hende hjem.

Men hvad var da det ved siden af ham?

Idet han med forfærdelse så det i ansigtet, bemærkede han et vist noget, som herskede deri, noget vist ophøjet, ubestemt og utydeligt, som gjorde det ligesom til kun et minde om dette barn – ligesom skikkelsen hist – og dog var det det samme, og det bar også den samme dragt.

Tys, de talte med hinanden.

"Meg," sagde Lilian tøvende. "Du ser så tit op fra dit arbejde på mig!"

"Er jeg blevet så forandret, at jeg skræmmer dig?" spurgte Meg.

"Nej, vist ikke, kære veninde; men det bringer dig jo selv til at smile! Hvorfor smiler du aldrig, når du ser på mig, Meg?"

"Det gør jeg jo også, gør jeg ikke?" svarede hun og smilede til hende.

"Jo, nu gør du det," sagde Lilian, "men ellers ikke. Når du tror, at jeg har travlt og ikke lægger mærke til dig, ser du så sorgfuld og urolig ud, at jeg næppe har lyst til at slå øjnene op. Det kummerlige og møjsommelige liv, vi lever, giver os kun liden grund til at smile; men du var engang så munter."

"Er jeg det da ikke nu?" udbrød Meg i en underlig urolig tone, idet hun rejste sig for at omfavne hende. "Hjælper jeg til at forbitre dig livet, Lilian?"

"Du har været det eneste lysglimt i mit liv, Meg," sagde Lilian og kyssede hende varmt; "undertiden det eneste, som afholdt mig fra at gøre en ende på det. Hvilket slid og slæb! Dette håbløse, glædeløse, evige slid fra morgen til aften, dag ud og

dag ind – og undertiden natten med – de mange lange, lange nætter, ikke for at opdynge rigdomme, ikke for at leve i sus og dus, ikke engang for at få nok at spise, selv om det var aldrig så tarveligt, men kun for at tjene det tørre brød, for at skrabe så meget sammen, at vi kan blive ved at slide og slæbe og holde livet oppe og bevare bevidstheden om vor tunge skæbne! O, Meg, Meg," tilføjede hun, idet hun hævede sin stemme og knugede sine arme mod sit bryst, som om hun følte smerter, "hvor kan den grusomme verden dog gå sin gang og udholde at se på et sådant liv."

"Lilly!" sagde Meg trøstende og strøg hendes hår tilbage fra hendes tårevædede ansigt. "Men Lilly! Du! Så smuk og så ung!"

"O, Meg!" afbrød hun hende, idet hun skød hende fra sig og så hende bønfaldende i ansigtet. "Det er det værste af det hele, det værste af det hele! Gør mig gammel, Meg! Gør mig gusten og rynket og fri mig fra de skrækkelige tanker, som frister mig i min ungdom!"

Toby vendte sig om for at se på sin vejviser, men barnets ånd var flygtet. Den var og blev borte.

Han selv blev heller ikke på det samme sted; for de fattiges ven og fader, sir Joseph Bowley, gav en stor fest på Bowley Hall på lady Bowleys fødselsdag, og da lady Bowley var blevet født på nytårsdag – hvori de lokale blade så et særligt fingerpeg fra oven, der viste hen til tallet ét som det for lady Bowley bestemte nummer i universet – var det en nytårsdag, at denne fest fandt sted.

Bowley Hall var fuld af gæster. Herren med det røde ansigt var der, mr. Filer var der, den store rådmand Cute var der – rådmand Cute nærede en særlig sympati for store folk og var på

grund af sin opmærksomme skrivelse kommet i nærmere forhold til sir Joseph Bowley, ja var endog siden blevet en formelig ven af familien – Traverens genfærd var der også og vandrede omkring og kedede sig, det stakkels spøgelse, mens det søgte efter sin vejviser.

Der skulle være et stort middagsgilde i den store sal, hvor sir Joseph Bowley skulle optræde i sin berømte rolle som de fattiges ven og fader og holde sin store tale; men først skulle hans venner og børn sætte et antal plumbuddinger til livs i en anden sal, og på et givet tegn skulle venner og børn derpå myldre ind imellem deres venner og fædre og danne en familiesammenkomst, hvor ikke et eneste mandligt øje forblev tørt.

Men der skulle oven i købet ske endnu mere end dette. Baronet og parlamentsmedlem, sir Joseph Bowley skulle spille en pot kegler – virkelige kegler – med sine fæstere.

"Det minder en så fuldstændig om gamle kong Henriks dage," sagde rådmand Cute. "Den drabelige kong Henrik, den djærve kong Henrik! Å, det var en sjælden mand!"

"Ja," sagde mr. Filer tørt, "til at gifte sig og myrde sine koner. Betydeligt over gennemsnitsantallet af koner for resten."

"De vil gifte Dem med de smukke damer, men ikke myrde dem, vel?" sagde rådmand Cute til Bowleys tolv år gamle arving. "Sød dreng! Inden vi ved et ord af det, har vi denne unge herre i parlamentet," sagde rådmanden, mens han holdt ham ved skulderen og så så dybsindig ud som vel muligt. "Vi vil komme til at høre om hans valgsejre; hans politiske taler; ministrenes tilbud til ham; hans glimrende bedrifter af enhver slags; ja, jeg

tør vædde på, der vil blive holdt nogle små taler om ham i kommunalbestyrelsen, før vi får tid til at se os om!"

"Der kan man se, hvad forskel sko og strømper kan gøre!" tænkte Toby. Men hans hjerte længtes efter barnet af kærlighed til de samme sko- og strømpeløse drenge, som af rådmanden var forud bestemte til at blive nogle uvorne knægte, og som kunne have været stakkels Megs børn.

"Richard," klynkede Toby, der strejfede omkring mellem selskabet, "hvor er han? Jeg kan ikke finde Richard! Hvor er Richard?"

Det var ikke rimeligt, at han var der, hvis han overhovedet var i live; men Tobys sorg og forladthed gjorde ham helt forvirret, og han vedblev at vandre omkring blandt det fornemme selskab og søgte efter sin vejviser, idet han stadig sagde: "Hvor er Richard? Vis mig Richard!"

Mens han vandrede således rundt, mødte han privatsekretæren mr. Fish i stærk sindsbevægelse.

"Gud fri og bevare os!" råbte mr. Fish. "Hvor er rådmand Cute? Har ingen set rådmanden?"

Set rådmanden? Hvilket spørgsmål! Hvem kunne vel undgå at se rådmanden? Han var så betænksom, så nedladende; erindrede altid folks naturlige ønske om at se ham, så at, hvis han havde nogen fejl, var det den, at han altid var "til eftersyn". Og hvor de store var, der kunne man også være sikker på at finde Cute, tiltrukket af den sympati, der er mellem store ånder.

Flere stemmer råbte, at han var i den kreds, der omgav sir Joseph. Mr. Fish banede sig vej derhen, fandt ham og trak ham ubemærket hen i en vinduesfordybning tæt ved. Traveren gik

hen til dem, ikke af egen drift, men fordi han følte, at hans skridt førte ham i den retning.

"Bedste rådmand Cute," sagde mr. Fish, "lidt mere til denne side. En skrækkelig begivenhed er indtruffet. I dette øjeblik modtager jeg efterretningen om det. Jeg mener, det er bedst ikke at underrette sir Joseph derom, førend festen er forbi. De kender sir Joseph, og må sige mig Deres mening. En gruopvækkende, frygtelig sørgelig begivenhed!"

"Fish!" svarede rådmanden. "Fish, kære ven, hvad er der hændt? Det er da vel ikke noget revolutionært? Ikke – ikke noget forsøg på fornærmelser mod øvrigheden?"

"Bankier Deedles," gispede sekretæren, "af firmaet brødrene Deedles – som skulle have været her i dag – som beklæder en anset offentlig stilling -"

"Dog vel ikke gået fallit," udbrød rådmanden. "Det er umuligt!"

"Skudt sig!"

"Gode Gud!"

"Satte sig en dobbeltløbet pistol for munden i sit eget kontor," sagde mr. Fish, "og knuste sit hoved. Uden anledning. Sad i glimrende omstændigheder."

"Omstændigheder!" udbrød rådmanden. "En mand med en fyrstelig formue. En hædersmand. Selvmord, mr. Fish! Med sin egen hånd!"

"I morges," svarede mr. Fish.

"Ja, den hjerne, den hjerne!" udbrød den fromme rådmand og løftede hænderne i vejret. "De nerver, de nerver! Hvem formår at gennemskue den gådefulde maskine, som kaldes mennesket! Hvor lidt behøves der ikke for at bringe den af lave, så

skrøbelige som vi er! Måske var det en god middag, mr. Fish, måske var det hans søn, der, efter hvad jeg har hørt, skejede stærkt ud og plejede at trække veksler på ham uden spor af bemyndigelse. En hædersmand. En af de største hædersmænd, jeg nogen sinde har kendt! En beklagelig tildragelse, mr. Fish, en offentlig ulykke! Jeg vil betragte det som en pligt at bære den dybeste sorg. En hædersmand! Men der er én over os alle. Vi må bøje os, mr. Fish!"

Hvad, rådmand, ikke et ord om at sætte en stopper for? Glem ikke din ophøjede moral, som var din ære og stolthed, dommer. Kom, rådmand, og bring mig dette par vægtskåle i ligevægt. Læg i den ene – den tomme – sult og nød og naturens kilder hos en eller anden stakkels kvinde, udtørrede af sorg og savn og forhærdede for de krav, som hendes afkom har fået i arv fra den hellige moder Eva. Vej mig de to, du Daniel, der selv skal møde for dommen, når din time kommer! Vej dem i påsyn af de lidende tusinder, som er tilskuere – og det ikke ligegyldige tilskuere – ved den hæslige farce, du opfører! Eller sæt, at du gik fra dine fulde fem – det er ikke så langt, at det ikke godt kunne ske – og lagde hånd på din egen strube og gav dine lige – ifald du har nogen lige – en påmindelse om, hvor selvbehageligt de præker død og fordærvelse for syge hjerner og knuste hjerter, hvad så?

Disse ord steg op i Tobys bryst, som om de var blevet udtalt af en anden stemme inden i ham. Rådmand Cute lovede mr. Fish, at han ville hjælpe ham med at åbenbare den sørgelige katastrofe for sir Joseph, når festen var forbi. Og derpå sagde han, førend de skiltes, idet han i sin sjæls bitterhed knugede mr. Fishs hånd: "en hædersmand!" Og tilføjede, at han ikke –

ikke engang han – vidste, hvorfor Jordens børn skulle hjemsøges så hårdt.

"Det er næsten nok til at bringe en på den tanke, hvis man ikke vidste det bedre," sagde rådmand Cute, "at der undertiden foregår en om væltende bevægelse, som griber forstyrrende ind i hele samfundsordenen."

Keglespillet gik ganske fortræffeligt. Sir Joseph slog keglerne omkuld som en mester; master Bowley slog med på et kortere hold, og alle sagde, at nu, da en baronet og sønnen af en baronet slog kegler, ville landet nok blomstre op igen så hurtig, som det var muligt.

Da tiden kom, blev måltidet anrettet. Traveren gik uvilkårlig ind i festsalen med de andre; for han følte sig dreven derind af en magt, der var stærkere end hans egen fri vilje. Det var et overordentlig livligt skue; damerne var meget smukke; gæsterne henrykte, muntre og godmodige. Da dørene i den nederste ende af salen gik op, og de simple folk strømmede ind i deres landlige dragter, nåede skuespillets skønhed sit toppunkt, men Traveren mumlede kun så meget des oftere: "Hvor er Richard? Han skulle hjælpe og trøste hende! Jeg kan ikke se Richard!"

Der var blevet holdt flere taler, lady Bowleys skål var blevet drukket, og sir Joseph Bowley havde takket og holdt sin store tale, hvori han med flere beviser godtgjorde, at han var selvskreven ven og fader osv., og havde udbragt en skål for sine venner og børn og arbejdets værdighed, da en lille forstyrrelse i den nederste ende af salen tiltrak sig Tobys opmærksomhed. Efter nogen forvirring, støj og modstand banede en mand sig vej imellem de øvrige og trådte alene frem.

Det var ikke Richard, nej, men en, han mange gange havde tænkt på og søgt efter. I en tarveligere belysning ville han måske have været i tvivl om, hvor vidt det var den samme mand, så udtæret, så gammel, så gråhåret og krumrygget var han, men idet lampernes skær faldt på hans knortede, knudrede hoved, kendte han straks Will Fern, så snart han trådte frem.

"Hvad er dette?" udbrød sir Joseph og rejste sig op. "Hvem har ladet dette menneske komme ind? Det er jo en forbryder lige fra fængslet! Mr. Fish, vil De have den godhed -"

"Et øjeblik!" sagde Will Fern. "Et øjeblik! Mylady, De blev født på denne dag sammen med et nyt år. Skaf mig lov til at tale et øjeblik."

Hun gik i forbøn for ham, og med medfødt værdighed indtog sir Joseph atter sin plads.

Den pjaltede gæst – for han var usselt klædt – så sig om i selskabet og hilste med et ydmygt buk.

"Mine herskaber," sagde han, "De har drukket arbejderens skål. Se på mig."

"Som kommer lige fra fængslet," sagde mr. Fish.

"Lige fra fængslet," sagde Will, "og det hverken for første, anden, tredje eller fjerde gang."

Man hørte mr. Filer gøre den spydige bemærkning, at fire gange var over gennemsnitstallet, og at han burde skamme sig.

"Mine herskaber," gentog Will Fern, "se på mig! De ser, at det er så galt fat med mig, som det vel kan være. Jeg kan ikke skade eller fortrædige Dem; De kan ikke hjælpe mig; for den tid, da et venligt ord eller en venlig håndsrækning kunne have været mig til nogen nytte" – her slog han med sin hånd på sit bryst og

rystede på hovedet – "er forbi, forbi, ligesom duften af høet eller kløveren fra i fjor. Men lad mig tale et ord på disses vegne," tilføjede han og pegede på arbejderne nede i salen, "og hør i det mindste én gang den rene sandhed, mens de er samlet."

"Der er ikke en mand til stede her," sagde værten, "der vil have Dem til ordfører."

"Det er rimeligt nok, sir Joseph, jeg vil gerne tro det. Men derfor er det, jeg vil sige, måske ikke mindre sandt. Det er måske netop et bevis derpå. Jeg har i mange år boet på dette sted, mine herskaber. De kan se hytten der henne fra havediget. Hundrede gange har jeg set damerne tegne den af i deres bøger. Den skal se godt ud i et billede, har jeg hørt sige; men i billeder er der ikke noget, der hedder vind og vejr, og den er måske bedre skikket til at blive tegnet af end til at bo i. Nå, der levede jeg. Hvor usselt og elendigt jeg levede der, vil jeg ikke tale om. Det kan De selv dømme om, på hvilken dag i året det skal være."

Han talte, ligesom han havde talt den aften, da Traveren havde truffet ham på gaden. Hans stemme var dybere og hæsere og dirrede af og til, men han hævede den aldrig lidenskabeligt og aldrig over den faste, alvorlige tone, som passede til de simple kendsgerninger, han fremførte.

"Det er vanskeligere, end De tror, mine herskaber, at blive til et skikkeligt menneske, et nogenlunde skikkeligt menneske på et sådant sted. At jeg blev til et menneske og ikke til et dyr, taler noget til fordel for mig – således som jeg var den gang. Således som jeg er nu, er der intet, som kan siges eller gøres for mig. Det er for silde."

"Det er mig kært, at denne mand er kommet herind," sagde sir Joseph og så sig om med et forklaret blik. "Forstyr ham ikke.

Det synes at være en bestemmelse af Forsynet. Han er et eksempel, et levende eksempel. Jeg tror og håber og venter tillidsfuldt, at det ikke vil være spildt på mine venner her."

"Jeg slog mig igennem, som jeg bedst kunne," sagde Fern efter et øjebliks pause, "hvorledes, ved hverken jeg eller nogen, men det var så kummerligt, at jeg ikke kunne sætte et glad ansigt op til det eller bilde folk ind, at jeg var andet, end hvad jeg var. Ser De nu vel, gode herrer – De iblandt dem, som sidder i retten – når De ser et menneske med misnøje skrevet i sit ansigt, siger de til hinanden: "Han er mistænkelig." – "Jeg har et godt øje til den Will Fern," siger de. "Pas på den karl!" Jeg siger ikke, gode herrer, at det ikke er ganske naturligt, men kun, at det er sådan; og hvad så Will Fern fra det øjeblik af gør eller ikke gør – lige meget – så kommer han galt af sted."

Rådmand Cute stak tommelfingrene i sine vestelommer, lagde sig bagover på sin stol og blinkede med et polisk smil til en lysekrone, som om han ville sige: "Naturligvis! Det sagde jeg Dem jo. Det er de sædvanlige jeremiader. Gud bevares, den historie kender vi kun alt for godt – jeg og den menneskelige natur."

"Se nu engang, gode herrer," sagde Will Fern, idet han udstrakte sine hænder, og en flygtig rødme dækkede hans udtærede ansigt, "hvorledes Deres love er indrettede til at fange og forfølge os, når det er kommet så vidt med os. Jeg forsøger at friste livet på et andet sted, straks er jeg en løsgænger. I fængsel med ham! Jeg kommer tilbage hertil, går ud for at plukke nødder i en af Deres skove og kommer til at knække et par tynde grene – det kan jo hænde enhver. I fængsel med ham! En af Deres skytter ser mig ved højlys dag med et gevær tæt ved

min egen stump have. I fængsel med ham! Når jeg er kommet løs igen, falder der ganske naturligt nogle knubbede ord mellem mig og denne mand. I fængsel med ham! Jeg skærer mig en stok. I fængsel med ham! Jeg spiser et råddent æble eller en roe. I fængsel med ham! Fængslet ligger fire mile herfra, og på tilbagevejen tigger jeg et par skilling. I fængsel med ham! Til sidst finder opsynsmanden, skytten – kort sagt, enhver – mig overalt i færd med gøre et eller andet. I fængsel med ham! For han er kendt som en landstryger, en galgenknebel, og fængslet er det eneste hjem, han har."

Rådmanden nikkede kløgtigt, som om han ville sige: "Og det er et meget godt hjem!"

"Siger jeg dette for at gavne min sag?" udbrød Fern. "Hvem kan give mig min frihed, mit gode navn, min uskyldige broderdatter tilbage? Ikke alle lorder og ladyer i hele England! Men gode herrer, gode herrer, når De har med andre mennesker som mig at gøre, så begynd ved den rigtige ende. Giv os for Himlens skyld et bedre hjem, mens vi ligger i vore vugger; giv os bedre føde, mens vi arbejder for at friste livet; giv os mildere love, som kan føre os på den rette vej igen, når vi er kommet på afveje, og stil ikke fængslet, fængslet og atter fængslet op for vore øjne, hvorhen vi så vender os. De kan ikke vise arbejderen en nedladenhed, som han da ikke vil modtage med den største redebonhed og taknemmelighed; for han har et tålmodigt, fredeligt, villigt hjerte. Men De må først bringe den rigtige ånd i ham; for hvad enten han er et vrag og et skumpelskud som jeg, eller er som en af de andre, der nu står her, er hans ånd dog langt borte fra Dem nu. Bring den tilbage, mine herskaber, bring den tilbage! Bring den tilbage, førend

den dag kommer, da selv hans bibel får en anden betydning for ham og ordene synes at lyde, som de undertiden har lydt for mine øren – i fængslet: 'Hvorhen du går, vil jeg *ikke* gå; hvor du bor, vil jeg *ikke* bo; dit folk er *ikke* mit folk, din gud *ikke* min gud!'"

Pludselig opstod der røre og bevægelse i salen. I begyndelsen troede Traveren, at nogle havde rejst sig for at kaste manden på døren, og at forandringen i salens udseende hidrørte derfra; men i det næste øjeblik så han, at den tillige med hele selskabet var forsvundet for hans øjne, og at hans datter atter sad ved sit arbejde foran ham, men i et endnu fattigere og elendigere tagkammer end før og uden Lilian ved siden af sig.

Den ramme, hvorved Lilian havde syet, var gemt oppe på en hylde og tildækket. Den stol, hvorpå hun havde siddet, var vendt ind mod væggen. En hel historie stod skrevet i alle disse småting og i Megs sorgfurede ansigt. O, hvem kunne vel andet end læse den!

Meg anstrengte sine øjne ved sit arbejde, indtil det blev for mørkt til at se trådene, og da aftenen faldt på, tændte hun sit fattige lys og gav sig atter til at arbejde.

Hendes gamle fader var endnu usynlig i hendes nærhed, så ned på hende – elskede hende – o, hvor inderligt elskede han hende ikke! – og talte i en øm tone til hende om de gamle dage og om klokkerne, skønt han nok vidste, den stakkels Traver, at hun ikke kunne høre ham.

Størstedelen af aftenen var allerede gået, da der hørtes en banken på hendes dør. Hun åbnede den. En mand stod udenfor, en sjusket, skulende, rystende drukkenbolt, udtæret af fylderi og udsvævelser og med det sammenfiltrede hår og uragede

skæg i vild uorden, men dog endnu med nogle spor af, at han i sin ungdom havde været et velvoksent menneske med smukke træk.

Han nølede, indtil han havde fået tilladelse at træde ind, og hun gik et par skridt tilbage fra den åbne dør og så tavs og sørgmodig på ham. Traveren havde fået sit ønske opfyldt. Han så Richard.

"Må jeg gå indenfor, Margaret?"

"Ja, kom ind, kom ind!"

Det var godt, at Traveren havde genkendt ham, førend han talte; for havde der endnu været nogen tvivl tilbage hos ham i så henseende, kunne den rå, skurrende stemme let have fået ham til at tro, at det ikke var Richard, men en anden mand.

Der var kun to stole i kammeret. Hun gav ham sin og blev stående et stykke fra ham for at høre, hvad han havde at sige.

Han blev imidlertid siddende og stirrede på gulvet med et mat og dumt smil, et sådant billede af dyb fornedrelse, håbløs elendighed og redningsløs fortabelse, at hun holdt hænderne for øjnene og vendte sig bort, for at han ikke skulle se, hvor dybt et indtryk, det gjorde på hende.

Han kom til sig selv igen ved hendes kjoles raslen eller en anden lignende, tilfældig lyd, og løftede sit hoved i vejret og begyndte at tale, som om der ingen pause havde været, efter at han var kommet ind.

"Du sidder endnu ved dit arbejde, Margaret? Du arbejder sent."

"Det gør jeg som oftest."

"Og tidligt med?"

"Ja, og tidligt med."

"Det sagde hun også. Hun sagde, at du aldrig blev træt eller ville være ved, at du var træt, aldrig så længe I boede sammen, ikke engang når du besvimede af at faste og arbejde. Men det fortalte jeg dig allerede, da jeg var her forrige gang."

"Ja, vist så," svarede hun. "Og jeg besvor dig ikke at fortælle mig mere, og du gav mig et højtideligt løfte, Richard, om ikke at gøre det oftere."

"Højtideligt løfte," gentog han med en fjollet latter og en intetsigende stirren. "Højtideligt løfte. Ganske rigtigt. Højtideligt løfte!" Men idet han efter nogen tids forløb ligesom vågnede op på samme måde som før, sagde han med pludselig livlighed:

"Hvor kan jeg lade det være, Margaret? Hvad skal jeg gøre? Hun har jo igen været hos mig!"

"Igen!" udbrød Meg og slog hænderne sammen. "O, tænker hun så ofte på mig? Har hun igen været hos dig?"

"Tyve gange," sagde Richard. "Hun forfølger mig, Margaret. Hun lister sig bag på mig på gaden og stikker mig dem i hånden. Jeg hører hendes fodtrin på hammerskællene, når jeg står ved mit arbejde – ha, ha, ha! det er ikke ofte – og førend jeg kan vende mit hoved, hvisker hun mig i øret og siger: "Se dig ikke om, Richard! For Himlens skyld, giv hende dette!" Hun bringer mig dem i mit logis; sender mig dem i breve; banker på vinduet og lægger dem i karmen. Hvad skal jeg gøre? Se her!"

Han rakte en lille pung frem og klingrede med de penge, som var deri.

"Gem dem," sagde Meg, "gem dem! Kommer hun igen, så sig hende, at jeg elsker hende af hele min sjæl, og aldrig lægger mig til at sove uden at velsigne hende og bede for hende; at jeg ved

mit ensomme arbejde aldrig ophører at have hende i mine tanker, at hun er hos mig nat og dag; at om jeg døde i morgen, ville jeg tænke på hende i mit sidste åndedræt; men at jeg ikke kan tåle at se hendes penge."

Han trak langsomt hånden til sig igen og sagde, idet han krammede pungen sammen, med et slags sløv tankefuldhed:

"Det har jeg sagt hende. Jeg har sagt hende det så tydelig, som det vel kan siges. Jeg har i det mindste en halv snes gange bragt denne gave tilbage og ladet den ligge uden for hendes dør. Men da hun kom sidste gang og stod for mig ansigt til ansigt, hvad skulle jeg så gøre?"

"Du har set hende!" udbrød Meg. "Du har set hende! O Lilian, min søde pige! Lilian, Lilian!"

"Jeg så hende," vedblev han – det kom ikke som et svar, men som om han langsomt forfulgte sine egne tanker ligesom før. "Der stod hun og rystede! "Hvorledes ser hun ud, Richard? Er hun blevet magrere? Min gamle plads ved bordet, hvad står der på den? Og rammen, som hun i gamle dage lærte mig at sy ved – har hun brændt den, Richard?" Der stod hun. Jeg kan endnu høre hende sige det."

Meg undertrykte sin hulken og, mens tårerne strømmede ud af hendes øjne, bøjede hun sig over ham for at lytte, for ikke at gå glip af en eneste stavelse.

Med armene støttede på sine knæ og bøjende sig forover på stolen, som om det, han sagde, stod skrevet på gulvet med nogle halvt læselige tegn, som han skulle tyde og sætte sammen, vedblev han:

"Richard, jeg er sunken meget dybt, og du kan begribe, hvad jeg har lidt ved at få disse penge sendt tilbage, når jeg kan

overvinde mig til selv at bringe dig dem. Men engang elskede du hende inderligt, det kan selv jeg huske. Andre trådte imellem jer; frygt, skinsyge, tvivl, dårskaber fjernede dig fra hende, men du elskede hende, det kan selv jeg huske!" "Det gjorde jeg nok også!" sagde han, idet han et øjeblik afbrød sig selv. "Ja, jeg gjorde! Dog, det kommer ikke sagen ved." "O, Richard, har du nogen sinde elsket hende; tænker du nogen sinde på, hvad der er tabt og borte, så bring dem endnu engang til hende! Sig hende, hvorledes jeg bad og tiggede. Sig hende, hvorledes jeg lagde mit hoved på din skulder, hvor hendes eget hoved kunne have hvilet, og var så ydmyg imod dig, Richard. Sig hende, at du betragtede mit ansigt og så, at den skønhed, hun plejede at beundre, var borte, rent borte, og at der i stedet for den var en stakkels bleg, hul kind, som hun ville græde over at se. Sig hende alt og bring dem tilbage, så vil hun ikke igen afslå at tage imod dem. Hun vil ikke have hjerte til det!"

Så sad han og grundede og gentog de sidste ord, indtil han atter vågnede og rejste sig.

"Du vil ikke tage imod dem, Margaret?" Hun rystede på hovedet og bad ham ved et tegn om at forlade hende.

"God nat, Margaret."

"God nat."

Grebet af hendes sorg og måske af den medlidenhed med ham, som dirrede i hendes stemme, vendte han sig om for at se på hende. Det var en hurtig og pludselig bevægelse, og for et øjeblik glimtede ligesom et lyn af hans fordums væsen i hans skikkelse. Men i det næste øjeblik gik han, ligesom han var kommet, og heller ikke syntes dette genskin af en slukket ild at give ham en klarere bevidsthed om hans fornedrelse.

I hvad stemning Meg end var, om hun end var nok så bedrøvet, nok så lidende på sjæl eller legeme, måtte hendes arbejde passes. Hun satte sig til sin gerning og arbejdede videre; det blev nat, midnat; endnu arbejdede hun.

Da det var meget koldt, havde hun lidt ild i kaminen og rejste sig engang imellem op for at se til den. Hun var netop i færd med dette, da klokkerne slog halv et, og da de tav, hørte hun en sagte banken på døren. Førend hun kunne så meget som undre sig over, hvem der vel kunne komme på en så usædvanlig tid, gik døren op.

O ungdom og skønhed, lykkelige, som det tilkommer jer at være, betragt dette! O ungdom og skønhed, lyksalige, som I er, og lyksaliggørende alt omkring jer, idet I opfylder jeres milde skabers bestemmelse, betragt dette!

Hun opdagede den indtrædende skikkelse og udbrød med et skrig: "Lilian!"

Skikkelsen ilede heri imod hende, kastede sig på knæ for hende og klamrede sig til hendes kjole.

"Rejs dig, Lilian! rejs dig, min egen elskede skat!"

"Aldrig Meg, aldrig mere! Her, her! Tæt ved dig, klyngende mig til dig og følende din velsignede ånde på mit ansigt!"

"Elskede Lilian! Kæreste Lilian! Du mit hjertes barn – ingen moders kærlighed kan være ømmere – læg dit hoved til mit bryst!"

"Aldrig, Meg, aldrig mere! Da jeg første gang så dit ansigt, knælede du foran mig. Lad mig nu dø på mine knæ foran dig. Lad mig dø her!"

"Du er kommet tilbage! Min øjesten! Vi vil bo sammen, arbejde sammen, håbe sammen, dø sammen!"

"Ak, kys mine læber, Meg; slyng dine arme omkring mig; tryk mig til din barm; se venligt på mig, men rejs mig ikke op. Lad mig blive liggende her. Lad mig for sidste gang se dit kære ansigt, mens jeg ligger på mine knæ!"

O, ungdom og skønhed, lykkelige, som det tilkommer jer at være, betragt dette! O, ungdom og skønhed, I, som opfylder jeres milde skabers bestemmelse, betragt dette!

"Tilgiv mig, kære, kære Meg! Tilgiv mig! Jeg ved, du gør det; jeg ser, du gør det; men sig det, Meg!"

Meg sagde det med sine læber på Lilians kind og sine arme slyngede om – nu vidste hun det – et bristende hjerte.

"Hans velsignelse over dig, min inderligt elskede! Kys mig endnu engang! Han tillod hende at sidde ved hans fødder og at tørre dem med sit hår. Åh, Meg, hvilken nåde og miskundhed!"

Idet hun døde, vendte barnets ånd uskyldig og strålende tilbage, berørte den gamle mand med sin hånd og vinkede ham bort med sig.

Fjerde kvarter

En dunkel erindring om atter at have set de spøgelsesagtige skikkelser i klokkerne; et svagt indtryk af at have hørt dem ringe; en svimmel bevidsthed om at have set nissesværmen fornys og atter fornys, indtil mindet om dem tabte sig i deres forvirrende mylder; en vag følelse af – hvorledes den var opstået hos ham, vidste han ikke – at der på ny var forløbet flere år; og Toby stod, ledsaget af barnets ånd, og betragtede et selskab af almindelige dødelige.

Et fedt selskab, et rosenkindet selskab, et hyggeligt selskab. Det bestod kun af to, men de var røde nok for ti. De sad foran en blussende kaminild med et lille lavt bord imellem sig; og hvis duften af varm te og boller ikke tøvede længere i dette værelse end i de fleste andre, havde bordet først for ganske nylig gjort tjeneste. Men da alle kopperne var rene og stod på deres plads i hjørneskabet, og da messing-ristegaflen hang på sin sædvanlige krog og udspilede sine fire ledige fingre, som om den længtes efter at blive taget mål af til en handske, var der ingen andre synlige spor tilbage af det nylig tilendebragte måltid end den dovne kat, som sad og pudsede og vaskede sine knurhår, og dens mæskede velynderes ansigter, som glinsede af velvære – for ikke at sige af fedt.

Dette veltilfredse par – åbenbart et ægtepar – havde delt kaminilden lige imellem sig og sad og betragtede de glødende gnister, som faldt ned på risten, snart nikkende i en lille lur og snart vågnende op igen, når et stykke gloende kul, der var

større end de øvrige, rutsjede ned med en raslende lyd, som om hele ilden skulle følge med.

Der var imidlertid ikke fare for, at den pludselig skulle gå ud; for den skinnede ikke alene i det lille værelse, på ruderne i døren og på gardinet, der var trukket halvt for, men også ud i den lille butik udenfor. En lille butik, som var stuvet propfuld af varer; en rigtig slugvorn lille butik med en mave så rummelig og fuld som en hajfisks. Ost, smør, pindebrænde, sæbe, pickles, svovlstikker, røget flæsk, skillingsøl, toppe, sukkergodt, drager, fuglefrø, kogt skinke, koste, kridt, salt, eddike, blanksværte, røgede sild, brevpapir, fedt, soya, snørelidser, brød, fjerbolde, æg og grifler. Alt, hvad den kunne få fat i, var mad for mons for denne grådige lille butik; og den havde fået fat i alt muligt. Hvor mange andre slags mindre handelsartikler der desuden fandtes der, ville være vanskeligt at sige, men store nøgler sejlgarn, løgknipper, lys i bundter, fiskenet og børster hang klyngevis under loftet ligesom udenlandske frugter, mens forskellige sære blikdåser, der udsendte en aromatisk duft, godtgjorde sandheden af indskriften over gadedøren, der underrettede almenheden om, at besidderen af denne lille butik havde bevilling til at handle med te, kaffe, tobak, peber og snus.

Ved at kaste et blik på de af disse genstande, der kunne ses ved skinnet af den blussende ild og det mindre strålende skær af to osende lamper, som kun brændte dunkelt inde i selve butikken, som om dennes fuldblodighed generede deres lunger, og ved derefter at kaste et andet blik på det ene af de to ansigter ved kaminen, havde Traveren ikke vanskeligt ved i den føre, gamle dame at genkende mrs. Chickenstalker, der stedse havde været tilbøjelig til trivelighed, selv i de dage, han havde gjort

bekendtskab med hende som høkermadam, og da han stod til bogs hos hende for nogle små debetposter.

Derimod var det mindre let for ham at kende hendes vens træk. Den store, brede hage med deller, der var dybe nok til at skjule en finger; de forbavsede øjne, der syntes at bebrejde sig selv, at de sank længere og længere ind i det bløde ansigts svampede fedt; næsen, der led af den forstyrrelse i dens funktioner, som i almindelighed kaldes snøvlen; den korte, tykke hals og det hivende bryst, tillige med andre skønheder af en lignende natur kunne Traveren, skønt de var vel skikkede til at præge sig i hukommelsen, i førstningen ikke henføre til nogen, han havde kendt, og dog kunne han alligevel på en vis måde huske dem.

Omsider genkendte han i mrs. Chickenstalkers kompagnon i høkerfaget og på livets krumme, excentriske bane sir Joseph Bowleys tidligere portner, en apoplektisk halvidiot, som i Tobys tanker var blevet knyttet til mrs. Chickenstalker for mange år siden ved at åbne døren for ham til det palads, hvor han havde tilstået sine forpligtelser mod den nævnte dame og bragt en så alvorlig irettesættelse over sit ulykkelige hoved.

Efter de forandringer, Toby allerede havde set, havde han kun liden interesse for en forandring som denne; men en tankeforbindelse kan undertiden være meget stærk, og han kiggede uvilkårligt ind bag dagligstuedøren, hvor de kunders regninger, som tog på kredit, plejede at stå opskrevet med kridt. Hans navn fandtes der ikke. Der stod nogle andre navne; men de var ham ubekendte og langt færre end i gamle dage, hvoraf han udledede den slutning, at portneren var en ynder af kontante pengetransaktioner, og efter at være kommet ind i

forretningen havde set de chickenstalkerske debitorer temmelig alvorligt efter i sømmene.

Toby var så nedslået og så bedrøvet over sin ulykkelige datters forspildte ungdom og lykke, at det ligefrem var en sorg for ham ikke at have en plads i mrs. Chickenstalkers hovedbog.

"Hvorledes er vejret i aften, Anne?" spurgte sir Joseph Bowleys tidligere portner, idet han strakte sine ben ud foran kaminen og gned sig så langt ned ad dem, som han kunne nå med sine korte arme, med en mine, som tydeligt nok sagde: "Her bliver jeg siddende, hvis det er dårligt, og er det godt, har jeg heller ikke lyst til at gå ud."

"Det blæser og rusker stærkt," svarede hans kone, "og truer med sne. Det er mørkt og meget koldt."

"Jeg er glad ved at tænke på, at vi fik boller," sagde den tidligere portner i en tone, som om han havde beroliget sin samvittighed. "Det er netop et vejr til boller og til hvedetvebakker, ja, og til julekager med."

Den tidligere portner nævnte enhver af disse fødevarer, den ene efter den anden, som om han grublende opregnede sine gode handlinger. Derpå gned han igen sine tykke ben ligesom før, og idet han bøjede dem i knæhaserne for at få ilden til at virke på de endnu uristede dele af dem, lo han, som om nogen havde kildet ham.

"Du er rigtig munter i aften, søde Tugby," bemærkede hans kone.

Firmaets navn var Tugby, Chickenstalkers Efterfølger.

"Nej," svarede Tugby, "nej, ikke så synderlig. Jeg er bare lidt oppe; bollerne kom så udmærket til pas."

Derpå gav han sig til at le, så det klukkede, til han blev ganske sort i ansigtet, og han havde så megen umage med at få nogen anden farve, at hans tykke ben gjorde de sælsomste udflugter i luften, og de blev da heller ikke bragt tilbage inden for velanstændighedens grænser, førend mrs. Tugby havde dunket ham voldsomt i ryggen og rystet ham, som om han havde været en stor flaske.

"Herre jemini! Ih du fredsens! Gud fri og bevare os og se i nåde til os!" råbte mrs. Tugby i den største forfærdelse. "Hvad fejler manden?"

Mr. Tugby tørrede sine øjne og gentog med mat stemme, at han var bare en lille smule oppe.

"Så lad være med det en anden gang, hører du, så er du rigtig rar," sagde mrs. Tugby, "hvis du ikke vil skræmme livet af mig med din sprællen og spjætten. Du tåler ikke sådan en dyst!"

Mr. Tugby lovede at lade det være, men hele hans tilværelse var en hård dyst, hvori han, hvis man kunne dømme efter hans mere og mere tiltagende stakåndethed og hans ansigts stærkere og stærkere rødmen, stadig kom til kort.

"Så det blæser og rusker og truer med sne og er mørkt og hundekoldt, var det ikke således du sagde, min ven?" sagde mr. Tugby, idet han så på ilden og igen kom tilbage til kilden og årsagen til hans midlertidige oprømthed.

"Jo, det er rigtignok et slemt vejr," sagde hans kone.

"Ja, ja," sagde mr. Tugby, "i den henseende går det med årene som med menneskene. Nogle af dem får en hård, andre en let død. Dette hersens har nu ikke mange dage at løbe på, men det strider for dem, og det kan jeg lide det for. Der er en kunde, mit lam!"

Mrs. Tugby, som havde hørt døren gå, havde allerede rejst sig.

"Nå," sagde denne dame, da hun kom ud i den lille butik, "hvad er til tjeneste? Åh, jeg beder meget om forladelse; jeg troede ikke, det var Dem."

Denne undskyldning henvendte hun til en sortklædt herre med opsmøgede manchetter, hatten på snur og hænderne i lommen, som satte sig skrævs over øltønden og nikkede til svar.

"Det står kun dårligt til ovenpå, mrs. Tugby," sagde han. "Manden kan ikke leve."

"Det er da ikke ham på bagkvisten, De taler om?" udbrød Tugby, som kom ud for at deltage i samtalen.

"Det går rask ned ad trappen med ham oppe på kvisten," sagde den sortklædte, "og han vil snart være nede i kælderen."

Idet han snart så på Tugby og snart på hans kone, bankede han med knoerne på tønden for at undersøge, hvor højt øllet stod i den, og da han havde opdaget det, spillede han en melodi på den tomme del af den.

"Han på bagkvisten, mr. Tugby," vedblev den sortklædte, efter at Tugby i nogen tid havde stået i tavs befippelse, "er snart væk."

"Så må vi have ham væk, førend han er væk," sagde Tugby.

"Jeg tror ikke, at De kan flytte ham," sagde den sortklædte og rystede på hovedet. "Jeg tør ikke indestå for, at det lader sig gøre, og De må derfor helst lade ham blive, hvor han er. Han kan ikke leve længe."

"Det er den eneste ting," sagde Tugby og fik smørvægten til at falde dundrende ned på disken ved at veje sin næve på den, "hvorover der har været et ondt ord imellem hende og mig, og

se nu, hvad det fører til! Han lægger sig dog til at dø her. Lægger sig til at dø i vor ejendom, her i huset!"

"Og hvor skulle han ellers lægge sig til at dø, Tugby?" udbrød hans kone.

"I fattighuset," svarede han. "Hvad er fattighusene vel til?"

"Ikke til dét," svarede mrs. Tugby med stærkt eftertryk. "Ikke til det. Og det var heller ikke derfor, jeg giftede mig med dig. Det kan der ikke være tale om, Tugby. Det vil jeg ikke vide noget af; jeg tillader det ikke. Før lader jeg mig skille fra dig og ser aldrig dit ansigt mere. Mens mit enkenavn stod her over døren, som det gjorde i mange, mange år, og dette hus var vidt og bredt bekendt som mrs. Chickenstalkers hus og ikke var bekendt for andet, end hvad ærligt og godt var – mens mit enkenavn stod her over døren, Tugby, kendte jeg ham som en køn, flittig og ædruelig rask ung mand; jeg kendte hende som den tækkeligste, elskværdigste unge pige, man ville se for sine øjne; jeg kendte hendes fader, den gamle stakkel – han faldt ned fra kirketårnet, mens han engang gik i søvne, og slog sig ihjel – som den ærligste, stræbsomste, barnligste mand, der nogen sinde har gået på Guds grønne jord. Og jager jeg dem fra hus og hjem, må englene jage mig ud af Himlen, hvilket de også ville, og det ville ikke være mere end løn som forskyldt!"

Hendes gamle ansigt, der havde været fyldigt og smilehullet, førend alle disse forandringer var indtrådte, syntes atter at skinne frem, idet hun sagde disse ord; og da hun tørrede sine øjne og rystede på hovedet og truede ad Tugby med sit lommetørklæde med et udtryk af bestemthed, som åbenbart ikke var let at modstå, sagde Traveren: "Gud velsigne hende! Gud velsigne hende!"

Derpå lyttede han med bankende hjerte efter, hvad mere der ville komme; for endnu vidste han kun, at de talte om Meg.

Havde Tugby været lidt oppe inde i dagligstuen, opvejede han dette mere end tilstrækkeligt ved at være ikke så lidt nedtrykt ude i butikken, hvor han nu stod og stirrede på sin kone, uden at prøve på at svare, idet han dog på samme tid – enten i et anfald af åndsfraværelse eller for en forsigtigheds skyld – hemmeligt førte alle pengene i butikskuffen over i sine egne lommer, mens han så på hende.

Herren på øltønden, der lod til at være en slags autoriseret fattiglæge, var åbenbart alt for vant til små meningsforskelligheder imellem mand og kone til i nærværende tilfælde at ville tillade sig nogen bemærkning. Han sad og fløjtede sagte og lod små dråber øl falde fra tappen ned på gulvet, indtil der indtrådte et fuldkomment havblik, hvorpå han løftede hovedet i vejret og sagde til mrs. Tugby, forhenværende mrs. Chickenstalker:

"Der er endnu noget interessant ved den kone. Hvorledes gik det til, at hun blev gift med ham?"

"Ak," sagde mrs. Tugby og satte sig tæt ved ham, "det er ikke den mindst sørgelige del af hendes historie. Ser De, hun og Richard var forlovede for mange år siden, mens de endnu var et ungt, smukt par, og sagen var også bragt i orden, og de skulle have haft bryllup en nytårsdag. Men hvorledes det nu gik eller ikke, så fik Richard nykker i hovedet, fordi de store herrer fortalte ham en del om, at han kunne gøre noget bedre, og at han snart ville fortryde det, og at hun ikke var god nok til ham, og at en ung, rask karl ikke burde gå hen og gifte sig. Og de store herrer forskrækkede hende og gjorde hende tungsindig og

bange med, at han ville forlade hende, og hendes børn komme i galgen, og at det var syndigt at gifte sig, og alt sådant noget. Og, kort sagt, de nølede og nølede og tabte tilliden til hinanden, og til sidst gik forlovelsen over styr. Men skylden var hans. Hun havde med glæde giftet sig med ham. Jeg har tit og mange gange set hendes hjerte svulme, når han gik hende stolt og ligegyldig forbi, og aldrig har en kvinde sørget oprigtigere over en mand, end hun over Richard, den gang han begyndte at komme på gale veje."

"Å, så han kom på gale veje?" sagde herren, idet han trak spunsen op af tønden og søgte at kigge ned gennem hullet.

"Ja, jeg tror nu, at han ikke var rigtig klar på sig selv, ser De. Jeg tror, det pinte ham, at de havde slået op med hinanden, og at han, hvis han ikke havde skammet sig for de store herrer, og måske også fordi han ikke var vis på, hvorledes hun ville optage det, gerne ville have underkastet sig enhver lidelse eller prøvelse for at få Megs løfte og Megs hånd igen. Det er nu min tro, men han sagde det desværre aldrig. Han forfaldt til drik, dovenskab og slet selskab, alle disse smukke udveje, der skulle være så meget bedre for ham end det hjem, han kunne have haft. Han mistede sit kønne ydre, sit gode navn og rygte, sin helbred, sine kræfter, sine venner, sit arbejde, alt!"

"Han mistede ikke alt, mrs. Tugby," indvendte herren, "eftersom han fik sig en kone, og jeg gad nok vide, hvorledes han fik hende."

"Nu kommer jeg lige straks til det. Således gik det nu i flere år; han sank stedse dybere og dybere, og hun, den stakkel, gik så meget igennem, at det var nok til at tage livet af hende. Omsider var han så ussel og foragtet, at ingen ville give ham

arbejde eller gøre noget for ham, og dørene lukkede sig for ham, hvor han kom. Mens han nu således gik fra sted til sted og fra dør til dør og for hundrede gang henvendte sig til en herre, som ofte havde prøvet ham – for han var lige til det sidste en dygtig arbejder – sagde denne herre, der kendte hans historie: "Jeg anser dem for uforbederlig; der er kun én person i verden, som måske formår at frelse Dem; forlang ikke, at jeg tiere skal stole på Dem, førend hun prøver på det." Sådant noget lignende var det, han sagde i sin ærgrelse og harme."

"Ah," sagde herren, "nå, og så?"

"Så gik han hen til hende og knælede for hende; sagde hende, hvorledes det var fat med ham, og bønfaldt hende om, at hun ville frelse ham."

"Og hun – tag Dem det ikke så nær, mrs. Tugby."

"Samme aften kom hun til mig for at bede mig om, at de måtte bo her. "Hvad han engang var for mig," sagde hun, "ligger i graven ved siden af det, jeg engang var for ham. Men jeg har tænkt over dette og vil gøre forsøget i håb om at frelse ham – for den livsglade piges skyld – De husker hende nok – som skulle have haft bryllup en nytårsdag, og for hendes Richards skyld." Og hun sagde, at han var kommet til hende fra Lilian, og at Lilian havde stolet på ham, og det kunne hun aldrig glemme. De blev altså gift, og da de flyttede ind her, og jeg så dem, ønskede jeg, at sådanne spådomme som de, der skilte dem ad i deres ungdom, ikke ofte må gå i opfyldelse således som i dette tilfælde; for da ville jeg ikke agere profet for al verdens rigdomme."

Den sortklædte stod op fra tønden og strakte sig, idet han ytrede:

"Han mishandlede hende vel, så snart de var blevet gift?"

"Det tror jeg ikke, at han nogen sinde har gjort," – mrs. Tugby rystede på hovedet og tørrede sine øjne. "En kort tid gik det bedre med ham; men hans vaner var for gamle og indgroede, til at han kunne lægge dem af; han fik snart et tilbagefald, og det gik allerede godt ned ad bakke med ham, da han blev så syg. Men jeg tror, at han altid har holdt af hende; det er jeg vis på. Jeg har set ham prøve på at kysse hendes hånd, når gråden og rystelsen kom over ham, og jeg har hørt ham kalde hende "Meg" og sige, at det var hendes nittende fødselsdag. Og således har han nu ligget i uger og måneder. For hans og sit lille barns skyld har hun ikke kunnet tage fat på sit tidligere arbejde, og da hun ikke kunne være akkurat med det, har hun helt mistet det, selv om hun kunne have besørget det. Hvad de har levet af, ved jeg ikke!"

"Da ved jeg det," mumlede mr. Tugby, idet han så fra pengeskuffen til sin kone og rundt i butikken og virrede umådelig kløgtigt med hovedet; "de er jo blevet proppede som et par kapuner."

Han blev afbrudt af et skrig, et klageskrig, oppe fra den øverste etage i huset. Den sortklædte skyndte sig hen til døren.

"De behøver ikke at bryde Deres hoved med, om han skal flyttes eller ikke, min gode," sagde han, idet han så pig tilbage. "Jeg tror, at han har sparet Dem ulejligheden."

Med disse ord løb han op ad trappen, ledsaget af mrs. Tugby, mens mr. Tugby fulgte pustende og brummende bag efter dem uden at forhaste sig; for indholdet af skuffen, hvori der havde været et generende kvantum kobberpenge, tyngede ham, så han blev mere end almindelig stakåndet. Toby svævede med barnet

ved siden af sig op ad trappen, som om han ikke havde været andet end luft.

"Følg hende! Følg hende! Følg hende!" Han hørte de spøgelsesagtige stemmer i klokkerne gentage deres ord, mens han steg op. "Lær det af den, der står dit hjerte nærmest!"

Det var forbi, det var forbi. Og det var hende, hendes faders stolthed og glæde, denne udtærede, elendige kvinde, der græd ved sengen – hvis den fortjente dette navn – idet hun trykkede et barn til sit bryst og bøjede sit hoved ned over det. Så ubeskrivelig magert, så sygeligt, så usselt var dette barn, og dog – så ubeskrivelig dyrebart!

"Gud være lovet!" udbrød Toby og rakte sine foldede hænder i vejret. "Gud være lovet, hun elsker sit barn!"

Den sortklædte herre, der ikke var hårdhjertet eller ligegyldig for sådanne optrin, undtagen for så vidt, han så dem hver dag og vidste, at de var rent forsvindende størrelser i de Filer'ske summer – småbrøker, som man roligt kunne slå en streg over – lagde sin hånd på det hjerte, som ikke slog mere, lyttede efter åndedrættet og sagde: "Hans lidelser er endt. Det er bedst, som det er!" Mrs. Tugby søgte at trøste hende med venlighed; mr. Tugby forsøgte med filosofi.

"Nå, nå," sagde han med hænderne i lommen. "De må ikke give fortabt, hører De! Det går ikke an. De må stå imod. Hvad ville der vel være blevet af mig, hvis jeg havde givet fortabt, mens jeg var portner, og drengene morede sig med at banke på vor dør ligesom herskabstjenere, ikke mindre end en halv snes gange på én aften; men jeg tog mod og mandshjerte til mig og lukkede ikke op!"

Atter hørte Toby stemmerne sige: "Følg hende!" Han vendte sig om og så sin vejviser svinge sig i vejret og svæve bort gennem luften. "Følg hende!" sagde den og forsvandt.

Han hang over hende, satte sig ved hendes fødder, så op på hendes ansigt for at opdage et eneste træk af hendes fordums jeg, lyttede efter en eneste tone af hendes fordums glade stemme. Han kredsede rundt om barnet, der var så udtæret, så ældet, så skrækkelig i dets alvor, så ynkeligt at høre på med dets svage, sørgelige klynken. Han næsten tilbad det. Han klyngede sig til det som hendes eneste værn, som det sidste svage bånd, der endnu holdt hende oppe. Han satte sit faderlige håb, sin faderlige tillid til denne spæde; iagttog udtrykket i hendes blikke, hver gang hun så på det, mens hun holdt det i sine arme, og råbte tusinde gange: "Hun elsker det! Gud være lovet, hun elsker det!"

Han så konen pleje hende om natten; vende tilbage til hende, da hendes knarvorne mand var faldet i søvn og alt var blevet stille; opmuntre hende, græde med hende og sætte mad hen til hende. Han så det blive dag og nat igen; dagen, natten, tiden svinde; dødens hus befris for døden; værelset overlades til hende og barnet; han hørte dette klage og græde; han så det trætte og plage hende og, når hun var slumret ind af udmattelse, atter vække hende til bevidsthed og med sine små hænder holde hende på pinebænken; men hun var trofast, kærlig, tålmodig imod det. Tålmodig, ja, hun elskede det i sin sjæls inderste som en kærlig moder, og dets tilværelse var sammenknyttet med hendes egen, ligesom da hun bar det under sit hjerte, førend det blev født.

I al denne tid led hun nød, tæredes hen af bitter, gnavende nød. Med den spæde glut på armen vandrede hun omkring for at søge arbejde, og, mens dens magre ansigt lå på hendes skød og så op på hende, påtog hun sig et hvilket som helst arbejde, selv for den usleste betaling, arbejdede dag og nat for lige så mange kobberskillinger, som der er tal på urskiven. Om hun var blevet ked af sit barn, om hun havde forsømt det, om hun havde set på det med et forbigående had, om hun i et øjebliks vanvid havde slået det! Men nej. Det var hans trøst, at hun elskede det.

Hun talte aldrig til nogen om sin nød og gik ud om dagen for ikke at blive udfrittet af sin eneste veninde; for enhver hjælp, hun modtog af hende, gav anledning til ny skænderier mellem den gode kone og hendes mand, og det var en ny bitterhed at være den daglige årsag til kiv og tvist der, hvor hun var i så stor en gæld.

Hun elskede det endnu. Hun elskede det mere og mere; men en aften fik hendes kærlighed et nyt udseende.

Mens hun nynnede det i søvn og gik frem og tilbage med det for at tysse på det, blev hendes dør sagte lukket op, og en mand stak hovedet ind.

"For sidste gang," sagde han.

"William Fern!"

"For sidste gang."

Han lyttede som et menneske, der bliver forfulgt, og talte hviskende.

"Margaret, min bane er snart lagt tilbage, men jeg kunne ikke ende den uden et taknemmeligt afskedsord til Dem."

"Hvad har De gjort?" spurgte hun og betragtede ham med et forfærdet blik. Han så på hende, men svarede ikke.

Efter en kort pause gjorde han en bevægelse med sin hånd, som om han skød hendes spørgsmål fra sig, som om han ville feje det bort, og sagde:

"Det er nu længe siden, Margaret; men den aften står så frisk i min erindring. – Den gang," tilføjede han, idet han så sig om, "tænkte vi kun lidt på, at vi nogen sinde skulle mødes således. Deres barn, Margaret? Lad mig tage det på min arm. Lad mig bære Deres barn."

Han satte sin hat på gulvet og tog barnet. Og han skælvede fra hoved til fod, idet han tog det.

"Er det en pige?"

"Ja."

Han holdt sin hånd for dets lille ansigt.

"Se, så svag er jeg blevet, Margaret, at jeg endog mangler mod til at se på hende! Lad hende blive et øjeblik hos mig. Jeg skal ingen fortræd gøre hende. Det er længe siden, men – hvad hedder hun?"

"Margaret," svarede hun hurtigt.

"Det glæder mig," sagde han, "det glæder mig!"

Han syntes at ånde friere, og efter at have tøvet et øjeblik, tog han hånden bort og betragtede barnets ansigt, men dækkede det straks igen til.

"Margaret," sagde han og gav hende barnet, "det er Lilians ansigt."

"Lilians!"

"Jeg holdt det samme ansigt i mine arme, da Lilians moder døde og forlod hende."

"Da Lilians moder døde og forlod hende?" gentog hun vildt.

"Hvor Deres stemme er skingrende! Hvorfor stirrer De således på mig, Margaret?"

Hun sank ned på en stol, trykkede barnet til sit bryst og græd over det. Undertiden slap hun det af sin favn for sorgfuld at se det i ansigtet og trykkede det derpå atter til sit bryst. Mens hun således stirrede på det, da var det, at noget vildt og frygteligt begyndte at blande sig i hendes kærlighed. Da var det, at hendes gamle fader knugedes af angst.

"Følg hende!" lød det gennem huset. "Lær det af den, der står dit hjerte nærmest!"

"Margaret," sagde Fern, idet han bøjede sig over hende og kyssede hende på panden, "jeg takker Dem for sidste gang. God nat! Far vel! Læg Deres hånd i min og sig mig, at De fra denne time vil glemme mig og søge at leve Dem ind i den tanke, at jeg endte mine dage her."

"Hvad har De gjort?" spurgte hun atter.

"Der vil blive ildebrand i nat," sagde han og fjernede sig fra hende. "Der vil blive ildebrande i denne vinter, som vil oplyse de mørke nætter i øst og vest, i nord og syd. Når De ser den fjerne himmel blive rød, da tænk ikke mere på mig, eller, om De gør det, da husk på, hvilket helvede der antændtes inden i mig, og tænk, at De ser dets luer afspejle sig i skyerne. God nat. Far vel!"

Hun kaldte på ham, men han var borte. Hun blev siddende som bedøvet, indtil hendes barn vakte hende til bevidstheden om sult, kulde og mørke. Hun gik op og ned ad gulvet med det hele den lange nat for at tysse på det og berolige det. Af og til sagde hun: "Ligesom Lilian, da hendes moder døde og forlod hende!" Hvorfor var hendes fjed så hurtige, hendes øjne så

vilde, hendes kærlighed så voldsom og ubændig, hver gang hun gentog disse ord?

"Men det er kærlighed," sagde Toby. "Det er kærlighed. Hun vil aldrig ophøre at elske det. Min stakkels Meg!"

Næste morgen klædte hun barnet på med usædvanlig omhu – ak, enhver omhu var spildt på disse usle klæder! – og søgte en gang endnu at finde midler til at friste livet. Det var den sidste dag i det gamle år. Hun fortsatte sine forsøg indtil om aftenen uden at nyde noget; men alle hendes forsøg var frugtesløse.

Hun blandede sig mellem en elendig hob, som ventede udenfor i sneen, indtil det behagede en betjent, der var udnævnt til at forestå den offentlige velgørenhed – den lovbefalede velgørenhed; ikke den, der fordum prædikedes på bjerget – at kalde dem ind og udspørge dem og sige til den ene: "Gå der og der hen," til den anden: "Kom igen om otte dage," og at gøre en tredje stakkel til en slags kastebold og sende ham fra hånd til hånd, fra hus til hus, indtil han træt og forpint lagde sig til at dø.

Eller rev sig løs og gav sig til at stjæle og således blev til en forbryder af en højere klasse, der gav ham krav på at tages under øjeblikkelig behandling. Også her var hendes gang forgæves. Hun elskede sit barn og ønskede at have det liggende ved sit bryst. Og det var mere end nok.

Det var aften; en trist, mørk, isnende aften, da hun stod uden for det hus, hun kaldte sit hjem, og trykkede barnet tæt ind til sig for at varme det. Hun var så mat og svimmel, at hun ikke mærkede, at der stod en person i døren, førend hun var tæt ved den og i færd med at gå ind. Da genkendte hun husets herre,

der havde stillet sig således – med hans person faldt det ham ikke vanskeligt – at han fyldte hele indgangen.

"Nå," sagde han sagte, "så De er kommet tilbage?"

Hun så på barnet og rystede på hovedet.

"Synes De ikke, at De har boet her længe nok uden at betale husleje? Synes De ikke, at De har været en temmelig hyppig kunde her i butikken uden at have penge at betale med?" sagde mr. Tugby.

Hun gentog den samme tavse bøn.

"Kunne De ikke have lyst til at prøve på at handle et andet sted?" sagde han. "Og kunne De ikke have lyst til at se Dem om efter et andet logi? Nå, tror De ikke, at De kunne overkomme det?"

Med dæmpet stemme sagde hun, at det var meget sent. I morgen.

"Nu ser jeg nok, hvorledes det er fat med Dem og hvad De mener," sagde Tugby. "De ved, at der er to partier om Dem her i huset, og De har fornøjelse af at sætte dem sammen. Jeg holder ikke af at skændes; jeg taler sagte for at undgå skænderi; men går De ikke Deres vej, taler jeg højt, og De skal få den fornøjelse at høre et spektakel, så huset ryster. Men ind kommer De ikke; det skal jeg sørge for."

Hun strøg sit hår tilbage og kastede et pludseligt blik på himlen og på det dunkle, truende fjerne.

"Det er den sidste aften i det gamle år, og jeg vil ikke føre ondt blod og uenighed ind i det ny for at more Dem eller nogen anden," sagde Tugby, som var han ven og fader *en detail*. "De må skamme Dem over at ville begynde det ny år med den slags manøvrer. Har De ikke andet at bestille her i verden end altid at

give fortabt og altid sætte splid mellem mand og kone, så er det bedst, at De forlader den. Se til, at De kommer af sted!"

"Følg hende! Til fortvivlelse!"

Atter hørte den gamle mand stemmerne, og idet han løftede sine øjne i vejret, så han skikkelserne svæve i luften og pege ned, hvor hun gik hen ad den mørke gade.

"Hun elsker det!" udbrød han med en kvalfuld bøn for hende. "Klokker, hun elsker det endnu!"

"Følg hende!" Skyggerne fo'r som skyer hen over den vej, hun var slået ind på.

Han sluttede sig til dem og tog del i forfølgelsen; han holdt sig tæt ved hende; han så hende i ansigtet. Han så det samme vilde og skrækkelige udtryk blande sig i hendes kærlighed og flamme i hendes øjne. Han hørte hende sige: "Ligesom Lilian! At gå til grunde ligesom Lilian!" og hendes hurtighed fordobledes.

O, måtte dog noget vække hende! Gid dog et syn, en lyd, en duft ville vække blide minder i hendes brændende hjerne. Måtte dog et kært billede fra fortiden dukke op for hende!

"Jeg var hendes fader, jeg var hendes fader!" råbte den gamle mand og udstrakte sine hænder mod de mørke skygger, der vedblev at jage af sted ovenover. "Hav dog medlidenhed med hende og med mig! Hvor går hun hen? Få hende til at vende om! Jeg var hendes fader!"

Men de pegede kun på hende, idet hun ilede af sted, og sagde: "Til fortvivlelse! Lær det af den, der står dit hjerte nærmest!"

Hundrede stemmer gentog disse ord. De sang og klang i luften rundt om ham. Han syntes at indsuge dem med hvert

åndedræt. De var overalt og ikke til at undfly. Og bestandig ilede hun fremad med den samme ild i sine øjne, de samme ord i sin mund: "Ligesom Lilian! At gå til grunde ligesom Lilian!"

Pludselig blev hun stående.

"Få hende til at vende om," udbrød den gamle mand og rev sig i sine hvide hår. "Mit barn! Meg! Få hende til at vende om! Himmelske fader, få hende til at vende om!"

Hun dækkede barnet til med sit usle sjal. Med sine feberhede hænder strøg hun hen ad dets lemmer, klappede hun dets ansigt, ordnede hun dets fattige klæder. Med sine udtærede arme omslyngede hun det, som om hun aldrig skulle slippe det mere, og med sine tørre læber kyssede hun det i kærlighedens sidste kvide, dens sidste lange dødskamp.

Hun lagde dets spæde hånd ind til sin hals, og idet hun holdt det inden for sin kjole tæt ved sit sønderrevne hjerte, trykkede hun dets slumrende ansigt op til sig, fast op til sig, og skyndte sig ned til floden.

Til den rullende, hurtige, dunkle flod, hvor vinternatten sad og rugede ligesom de sidste mørke tanker hos de mange, der havde søgt et tilflugtssted der før hende; hvor enkelte spredte lys på bredderne glimtede mat med et rødt dystert skær som fakler, der brændte der for at vise vej til døden; hvor ingen bolig for levende mennesker kastede sin skygge ud over det skumle, sorte dyb.

Til floden! Til denne evighedens port vendte hendes fortvivlede fjed sig med samme hurtighed som den, hvormed de stride vande løb ned til havet. Han søgte at røre ved hende, idet hun fo'r forbi ham ned til den mørke bred; men den vilde, afsindige skikkelse, den rasende og ubændige kærlighed, den

fortvivlelse, som havde sprængt alle menneskelige bånd og skranker, fløj forbi ham som vinden.

Han fulgte hende. Hun tøvede et øjeblik på bredden, førend hun gjorde det skrækkelige spring. Han faldt på knæ, og med et skrig anråbte han de rædsomme skikkelser fra klokkerne, som nu svævede oven over dem.

"Jeg har lært det," råbte den gamle mand, "af den, der står mit hjerte nærmest! O, frels hende, frels hende!"

Han kunne vikle sine fingre ind i hendes kjole, kunne holde fast i den! Idet disse ord undslap hans læber, mærkede han, at hans følelsessans vendte tilbage, og han vidste, at han holdt på hende.

Skikkelserne så ufravendt ned på ham.

"Jeg har lært det," råbte den gamle mand. "O, hav barmhjertighed med mig i denne stund, om jeg i min kærlighed til hende, der var så ung og god, har lastet naturen i en fortvivlet moders bryst; tilgiv mig min formastelighed, syndighed og uvidenhed og frels hende!"

Han følte, at han begyndte at slippe. Endnu tav de.

"Hav barmhjertighed med hende," udbrød han, "fordi hun er blevet drevet til denne skrækkelige forbrydelse af misforståët kærlighed, af den stærkeste, inderligste kærlighed, som vi faldne skabninger kender! Betænk, hvor ulykkelig hun må have været, når en sådan sæd kan bære en sådan frugt! Himlen bestemte hende til at blive god. Der gives ikke en kærlig moder på hele jorden, som det ikke kunne gå lige sådan, når hun havde haft lige så meget at kæmpe med. O, hav medlidenhed med mit barn, som selv i dette skrækkelige øjeblik mener det så godt med sit og selv dør og vover sin udødelige sjæl for at frelse det!"

Hun lå i hans arme. Nu holdt han hende. Han havde kræfter som en kæmpe.

"Jeg ser klokkernes fe imellem jer!" råbte den gamle mand, idet han fik øje på barnet, og ligesom inspireret ved synet af dem vedblev han: "Jeg ved, at vor arv opbevares for os af tiden. Jeg ved, at der engang vil opstå et hav af tid, som vil bortskylle alle dem, der foruretter og undertrykker os, ligesom vissent løv. Jeg ser det svulme! Jeg ved, at vi må vente og håbe og hverken nære mistillid til os selv eller til det gode hos hinanden. Jeg har lært det af den, der står mit hjerte nærmest, jeg slutter hende atter i mine arme. O, barmhjertige og gode ånder, jeg skal lægge mig jeres lære på sinde og give den en plads i mit hjerte ved siden af hende! O, gode, barmhjertige ånder, jeg er taknemmelig!"

Han ville måske have sagt mere, men klokkerne, de gamle, velbekendte klokker, hans egne kære, trofaste, standhaftige venner, klokkerne, begyndte at ringe det ny år ind så livligt, så lystigt, så muntert, så livsaligt, at han sprang op og brød den trolddom, der havde holdt ham bundet.

"Men for alt i verden, fader," sagde Meg, "spis dog ikke kallun igen, førend du har spurgt en læge, om du også kan tåle det; for du har taget på veje, så Gud må sig forbarme!"

Hun sad og syede ved det lille bord ved kaminen og pyntede sin simple kjole med bånd til brylluppet – så stille glad, så blomstrende og ungdommelig, så fuld af skønne forjættelser, at han opløftede et frydeskrig, som om han havde set en engel

træde ind i stuen, og fløj derpå hen for at trykke hende i sine arme.

Men han fik fødderne ind i avisen, der var faldet ned ved kaminen, og i det samme fo'r nogen ind imellem dem.

"Nej!" råbte en stemme, og en herlig, jublende stemme var det. "Nej, ikke engang De, ikke engang De. Megs første kys i det ny år tilhører mig, mig! Jeg har ventet en hel time uden for huset for at høre efter, når klokkerne begyndte at ringe, og gøre min ret gældende. Meg, min dyrebare skat, et glædeligt nytår, et helt liv af glædelige år, min velsignede hustru!"

Og Richard kvalte hende med sine kys.

Aldrig i dit liv har du set mage til Traveren efter dette. Lige meget, hvor du har levet og hvad du har set – aldrig i dit liv har du set noget, der kunne komme ham nær! Han satte sig på en stol og dunkede sig på sine knæ og græd; han satte sig på en stol og dunkede sig på sine knæ og lo og græd på én gang; han rejste sig fra sin stol og knugede Meg; han rejste sig fra sin stol og knugede Richard; han løb uafladelig hen til Meg og trykkede hendes friske ansigt mellem sine hænder og kyssede det; gik baglæns bort fra hende for ikke at tabe det af syne, og løb igen hen til hende ligesom en figur i en *laterna magica*, og hvad han så gjorde, så satte han sig idelig ned på sin stol, men blev ikke siddende et øjeblik på den; for han var, bogstavelig talt, ude af sig selv af glæde.

"Og i morgen er det din bryllupsdag, mit lam!" råbte Toby. "Din rigtige, glade bryllupsdag!"

"I dag!" råbte Richard og trykkede hans hånd. "I dag! Klokkerne ringer det ny år ind. Hør engang."

Ja, de ringede! Gud velsigne deres kraftige røster, de ringede! Store klokker, som de var, klangfulde, dybttonende, herlige klokker, ikke støbt af almindeligt metal, ikke støbt af nogen almindelig klokkestøber. Hvornår havde de nogen sinde før ringet således?

"Men i dag, mit lam," sagde Traveren, "i dag var du og Richard nok oppe at nappes?"

"Ja, for han er sådan en slem en, fader," sagde Meg; "ikke sandt, Richard? Sådant et hidsigt, egensindigt menneske! Han ville ikke have betænkt sig mere på at sige den fornemme rådmand ordentlig besked og sætte en stopper for ham, end han ville betænke sig på at –!"

"- kysse Meg," fortsatte Richard og gjorde det med!

"Nej, ikke en smule mere," sagde Meg. "Men jeg ville ikke vide af det, fader. Hvad kunne det vel have nyttet?"

"Richard, min gut," udbrød Traveren, "du er en knob, og lad mig se, at du bliver ved at være en knob, så længe du lever. Men du sad jo og græd ved kaminen i aften, da jeg kom hjem! Hvorfor sad du og græd?"

"Jeg tænkte på de år, vi har tilbragt med hinanden, fader. Det var kun derfor, og så kom jeg til at tænke på, at du måske ville savne mig og føle dig ensom."

Traveren var atter i færd med at gå baglæns hen til den mærkværdige stol, da barnet, som var blevet vækket af tummelen, kom løbende halvt påklædt ind.

"Men der er hun jo!" råbte Toby og tog hende op. "Det er jo lille Lilian! Ha, ha, ha! Her kommer vi, og hej, hvor det går! Og her kommer vi, og hej, hvor det går! Og farbroder Will med!" Her stansede han i sit trav for at hilse hjerteligt på ham. "Åh,

farbroder Will, hvilke syner jeg har haft i aften, fordi jeg har huset Dem! Åh, farbroder Will, hvor jeg er Dem taknemmelig, fordi De kom, gode ven!"

Førend Will Fern kunne få svaret et eneste ord, trængte en flok spillemænd ind i stuen tillige med en hel sværm naboer, som råbte: "Glædeligt nytår, Meg!" "Til lykke på bryllupsdagen!" "Mange dage som denne!" Og andre korte gode ønsker af samme slags. Trommeslageren, der var en speciel ven af Traveren, trådte derpå frem og sagde:

"Veck Traver, min gut! Det er kommet ud blandt folk, at din datter skal have bryllup i morgen. Der er ikke en sjæl blandt alle dine bekendte, som ikke ønsker både dig og hende alt godt og al den lykke, som det ny år kan bringe. Og her kommer vi nu for at spille og danse det ind, som det sig hør og bør."

Denne tale blev modtaget med et almindeligt bifaldsråb. Trommeslageren havde, mellem os sagt, drukket lidt for meget, men det gjorde intet til sagen.

"Hvilken lykke det er at være så agtet," sagde Traveren. "Hvilke gode og brave naboer I er! Men det er alt sammen min kære datters skyld. Og hun fortjener det!"

I et snuptag var de færdige til en dans – Meg og Richard som første par – og trommeslageren var lige på nippet til at hamre løs på kalveskindet af alle kræfter, da en blanding af de forunderligste lyde hørtes udenfor, og en godmodig, trivelig kone på et halvt hundrede år eller så kom løbende ind, ledsaget af en mand med et uhyre stenkrus tillige med en hob unge mennesker med marvbenene, slagterøkserne og klokkerne, ikke de rigtige klokker, men en transportabel samling i en ramme.

"Det er mrs. Chickenstalker!" sagde Traveren og satte sig ned og dunkede igen på sine knæ.

"Holde bryllup uden at sige mig det, Meg!" udbrød den gode kone. "Aldrig! Jeg kunne ikke sove roligt den sidste nat i det gamle år, hvis jeg ikke var kommet for at ønske Dem til lykke. Nej, jeg kunne ikke, Meg, ikke om jeg så havde været syg og sengeliggende, og da det er nytårsaften og oven i købet aftenen før deres bryllupsdag, min pige, har jeg lavet en smule punch og taget det med."

Mrs. Chickenstalkers begreb om en smule punch gjorde hendes karakter ære. Kruset dampede og røg som en vulkan, og manden, som bar det, var nær ved at besvime.

"Mrs. Tugby!" sagde Traveren, efter at han længe havde kredset rundt omkring hende i stum henrykkelse – "hvad jeg ville sige – mrs. Chickenstalker – Gud velsigne Dem! Et glædeligt nytår og sundhed og helsen! – Mrs. Tugby!" vedblev Traveren, efter at have kysset hende, "Chickenstalker, mener jeg – det er William Fern og Lilian!"

Den gode dame blev til hans forbavselse både rød og bleg.

"Dog ikke den Lilian Fern, hvis moder døde i Dorsetshire?" sagde hun.

Lilians farbroder svarede "jo", og idet de hurtigt stak hovederne sammen, vekslede de i en fart nogle ord, hvorpå enden blev, at mrs. Chickenstalker trykkede begge hans hænder, kyssede af egen fri vilje nok engang Traveren på kinden og drog barnet til sin rummelige barm.

"Will Fern!" sagde Traveren og trak sin højre luffe på. "Det er da vel ikke den veninde, De håbede at finde?"

"Jo netop," svarede Will og lagde en hånd på hver af Traverens skuldre. "Og hun vil sikkert være mig en næsten lige så god veninde som den ven, jeg fandt, hvis det for resten er muligt."

"Å," sagde Traveren, "behag at spille op der! Hav den godhed!"

Til spillemændenes, klokkernes, marvbenenes og slagterøksernes musik, og mens klokkerne udenfor endnu var i lystig virksomhed, førte Traveren dansen op med mrs. Chickenstalker, efter at have opstillet Meg og Richard som andet par, og dansede den med en slags særegne, efter hans egen ejendommelige traven lempede trin, hvortil man hverken før eller siden har set mage.

Havde Toby drømt? Eller er hans glæder og sorger og deltagerne i dem kun en drøm, han selv kun en drøm, denne histories fortæller en drømmer, som først vågnede nu? I så tilfælde, læser, som har været ham kær under alle hans syner, søg at mindes den hårde virkelighed, hvorfra disse skygger kommer, og søg i din kreds – ingen er for udstrakt og ingen for snæver for et sådant øjemed – at råde bod på den og formilde og forbedre den. Således kan det ny år blive lykkeligt for dig, lykkeligt for mange flere, hvis lykke beror på dig! Således kan hvert år blive lykkeligere end det foregående, og selv ikke den ringeste af vore brødre og søstre udelukkes fra deres retmæssige del af det, som vor store skaber har skabt dem til at nyde.

Om "Klokkerne"

Forfatter: Charles Dickens (1812-1870).
Org.udgave: *The Chimes*, Chapman and Hall Ltd., London 1844.
Denne udgave baseret på: *Charles Dickens' samlede Værker*, oversatte af L. Moltke. 4. udgave. F. H. Eibes og J. Erslevs Forlag, København 1889.
Oversætter: Ludvig Moltke (1805-1872).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Harold Copping (1863-1932): "*Trotty Veck with his Daughter*" (1924).

ISBN 978-87-7979-911-0

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-098-8 (Ølstykke 2005).

© 2023 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk